

PROGRAMPLAN FOR KLOK

(K0MMUNIKASJON – LÆRING – OPPVEKST – KULTUR)

2007- 2010

Januar 2007
Høgskolen i Oslo

I. KLOKs visjoner og mål.....	3
KLOK og ressursmessige vilkår	4
Forskningsledelse.....	5
Hva er et KLOK – prosjekt?.....	5
Arbeidet med programplanen	5
II. KLOKs innsatsområder.....	6
Profesjoner i kontekster.....	6
Fler- og tverrfaglighet	8
Samarbeid på tvers av sektorer - Oslos bydeler.....	8
KLOKs forskningstemaer og områder	8
Kunnskapsmessige utfordringer.....	11
III. Programmets virkemidler	13
Såkornmidler.....	13
Storbysatsingen.....	13
Faglig styrking av storbyatsingen gjennom opprettelse av professor II-stillinger	13
Ekstraordinære tiltak	13
Øke tilgangen til eksterne forskningsmidler.....	14
Tilrettelegge for publisering og formidling.....	14
Se forskernes behov, og være en faglig støttespiller.....	14
Et faglig møtested	14
IV. Finansieringsplan og ressurser.....	14
Ekstern finansiering av FoU- prosjekter tilknyttet KLOK.....	14
Intern finansiering	15
Inntektsgivende aktivitet	15
NFR-finansiering av initiativer direkte knyttet til storbyatsingen (professor II)	15
Administrative ressurser	15
Tallfesting av KLOKs FoU-ressurser	16
Avdelingenes FoU-tid	16
Andre FoU-ressurser – oppdragsforskning og innovasjonsprosjekter	17
Årlig driftsbudsjett for perioden 2007-2010.....	17
Ekstraordinære overføringer 2007	17
Anslåtte ressurser under KLOK i programperioden	17
Vedlegg	19
Vedlegg 1. Programstyrets sammensetning og KLOKs mandat	19
Vedlegg 2. KLOKs prosjektportefølje	22
Vedlegg 3. Internasjonalt samarbeid.....	37
Vedlegg 4. Stillingsbetenking professor II, KLOK	40
Vedlegg 5. Organisasjonskart for HiO	41

I. KLOKs visjoner og mål

Høgskolen i Oslo (HiO) har igangsatt tre forskningsprogrammer fra 2005, HOV (Helse, omsorg, velferd), KLOK (Kommunikasjon, læring, oppvekst, kultur) og TDM (Teknologi, design, miljø). Avdelingene som sorterer under KLOK er: Avdeling for estetiske fag (EST), Avdeling for journalistikk-, bibliotek- og informasjonsvitenskap (JBI), Avdeling for lærerutdanning (LU) og Senter for flerkulturelt og internasjonalt arbeid (SEFIA).

Den overordnede institusjonelle målsettingen med oppbygging av de avdelingsovergripende programmene er å øke forskningsinnsatsen ved HiO, hvor programmene skal ta ulike strategiske FoU-grep, med fokus på tverrfaglig forskning. I tilknytning til dette er disse spørsmålene viktige for KLOK:

På hvilke fagområder ligger vi i tet ved HiO? Hvordan skal vi utvikle disse videre, og gjennom hvilke typer samarbeid på tvers?

Hva er vårt pre, sammenlignet med andre høgskoler, og til forskjell fra universiteter?

Hva er den faglige utfordringen for en høgskole som utdanner profesjoner som skal virke i en kompleks virkelighet?

Dette er spørsmålene som programplanen skal svare på og belyse, eksplisitt og implisitt, hvor KLOKs avdelinger og fagområder er i sentrum.

KLOK skal satse på forskning¹ innen *kulturområder*, som journalistikk, medier, bibliotek- og informasjonsvitenskap og estetiske fag. Sentralt står også forskningsspørsmål knyttet til *utdanning av barn og unge*, og dermed også utdanning av lærere og førskolelærere. Forskning knyttet til *profesjoner* er derfor sentralt ved HiO. Samlet sett skal vi se spørsmål på ulike nivåer og gjenstandsområder *i lys av et flerkulturelt og komplekst samfunn*, og forholdet mellom globalisering og lokale prosesser og modeller. KLOK skal også se på koblinger mellom felt og profesjoner.

En visjon er at den forskningen som knyttes til KLOK skal ha god kvalitet, hvor begrepet kvalitet omfatter flere aspekter:

KLOK- forskningen skal være nyskapende, samtidig som den bygger på eksisterende kunnskap. Forskernes egne ideer og utforskertrang skal være den viktigste drivkraften, og den fremste garantien for god kvalitet. Vårt utgangspunkt er også at et samlende program kan utvide feltet for nysgjerrighet.

En visjon og et kvalitetskriterium er også at forskningen skal være relevant, i betydningen at den skal bety noe for utdanningene ved HiO, og for et samfunn med stor endringstakt og sammensatte utfordringer og oppgaver. Forskningen i KLOK er av anvendt karakter, samtidig som den skal kunne romme både overførbare og langsiktige perspektiver.

Et viktig kvalitetsmål er at HiO skal gjøre seg gjeldende på den nasjonale og internasjonale forskningsfronten i de fagfeltene vi har ved HiO. Dette krever at vi ser FoU-innsatsen i sammenheng. Vi må bli flinkere til både å se og reflektere over slektskap med hverandres

¹ Selv om begrepet forskning brukes gjennomgående i dette notatet, skal ikke dette utelukke systematisk og dokumentert *utviklingsarbeid*, hvor anvendte metoder er tydelig beskrevet.

aktiviteter, og å samordne dem i nye overgripende forskningsprosjekter. Slik finner en også de huller som må tettes gjennom ny og felles aktivitet.

KLOK skal fremme tverrfaglig samarbeid gjennom avdelingsovergripende prosjekter og gode og bærekraftige miljøer ved HiO, mellom HiO og andre institusjoner i Norge og i internasjonalt samarbeid. Dette kvalitetskriterium innebærer en gjennomtenkt og langsiktig planlegging av forskertiden.

KLOK skal også medvirke til å styrke sentrale kunnskapsfelter ved HiO, samt legge til rette for utvikling av ny og samtidsoverordnet forskning. KLOK skal fremme god forskningsledelse knyttet til tverrfaglig samarbeid, både på prosjekt- og organisasjonsnivå.

KLOK og ressursmessige vilkår

Det er et mål at programmets arbeidsmåte, kompetansetilfang og skjerpede forskningsprofil skal utløse midler fra nasjonale og internasjonale forskningskilder. (Fra KLOKs mandat, se vedlegg 1)

Vi må erkjenne at forskningen ved HiO inngår i et felt hvor mange kjemper om de samme ressursene. Vi ser at det er nødvendig å profilere seg tydeligere på et marked med hard konkurranse. I dag ligger det krav om ulike resultatmål, i FoU-sammenheng betyr dette at vi i sterkere grad må skoles i innhenting av ekstern finansiering, samt øke innsatsen med hensyn til inntektsgivende formidling og publisering.

Fagmiljøene ved HiO må samarbeide bredt og langsiktig for at HiO skal bli en FoU-institusjon med tyngde på internasjonalt nivå. Deltakelse i internasjonalt samarbeid vil gjøre HiOs forskning mer synlig. KLOK bør videreutvikle sin internasjonale strategi både dersom vi skal satse på å få støtte fra nasjonale programmer og dersom vi tar sikte på internasjonalt samarbeid.

KLOK skal legge til rette for samarbeid og nettverksbygging nasjonalt og internasjonalt og bør satse på tiltak som bidrar til at egne forskningsmiljøer kan posisjonere seg overfor europeiske samarbeidspartnere og EUs 7. rammeprogram. KLOK bør oppfordre miljøene til å delta i People-delen av EU sitt syvende rammeprogram som gir støtte til forskeropplæring og nettverk. Her er det naturlig at de ni stipendiatene i storbysatsningen inngår. (Se vedlegg 2, Internasjonalt samarbeid).

KLOK skal medvirke til å styrke FoU-aktiviteten, både gjennom såkornmidler, og gjennom kurs og seminarer. Og KLOK kan, i samarbeid med FoU-administrasjonen, bistå i søknadsprosesser.

Samlet sett skal KLOK være med på å styrke HiOs FoU-ressurser gjennom ulike strategiske grep. Her er det viktig å understreke at dette skal være midler til å nå det viktigste målet, god forskning og kunnskapsutvikling. Å skåre i tellekantregimer skal ikke være hoveddrivkraft i KLOKs FoU-arbeid.

Studenter, særlig på master og doktorgradsnivå, representerer en betydelig ressurs for HiOs FoU-virksomhet idet studentene både bringer inn aktuelle problemstillinger fra praksisfeltene og deltar som medforskere i de ansattes prosjekter.

Forskningsledelse

En sentral målsetting med programsatsingen er å samordne og videreutvikle de interne ressursene til et bærekraftig og konkurransedyktig forskningsmiljø på området (Fra KLOKs mandat, se vedlegg 1)

Forskningsprogrammene er etablert fordi en vil satse strategisk nytt på forskning ved HiO, samt å øke FoU-innsatsen, noe som krever nytt tilfang av menneskelige og materielle ressurser. Det ligger i nasjonale forskningspolitiske mål å utvikle integrerte forskningsmiljøer med klar ledelse. Et mål for KLOK og HiO må være å snu slike ytre føringer til indre drift; vi velger å se på dem som en ny mulighet til å satse mer bevisst og strategisk på kunnskapsutvikling, og utvikle nye arbeids- og samarbeidsformer. Forskningsledelse, lokalt og sentralt, skal være en viktig del av en slik satsing.²

Hva er et KLOK – prosjekt?

Et KLOK-prosjekt er et prosjekt som er relevant for programmets temaområder, og som har en avdelingsovergripende, flerfaglig og tverrfaglig innretning, eller som har potensial til og ambisjon om å bevege seg i en slik retning. Medarbeidere som faller inn under KLOK har en ambisjon om å jobbe på tvers av avdelingene. Til gjengjeld får disse tilgang til KLOKs ressurser: såkornmidler, faglig støtte og veiledning, og fellesaktiviteter som finner sted i regi av KLOK og de andre forskningsprogrammene. Forskingen i KLOKs avdelinger vil i første rekke være initiert og drevet fram av forskningsinteressene til enkeltpersoner, grupper og nettverk. KLOKs rolle vil primært være av tilretteleggende, koordinerende og støttende karakter, både økonomisk, faglig og administrativt.

Arbeidet med programplanen

Programmene er pålagt av styret ved HiO å lage en programplan for de nærmeste fire årene, fra 2007- 2010, gjerne med lengre utsikter der det er hensiktsmessig å tenke de lange linjer. I mandatet til programstyret for KLOK (Se Vedlegg 1) står det følgende om hva programplanen skal inneholde:

- Programmets mål og innsatsområder/tematiske prioriteringer
- Programmets virkemidler (stipend, internasjonalisering, publisering, nettverksbygging, FoU-prosjekter, m.v.)
- Tidsplan
- Finansieringsplan for intern og ekstern ressurstilgang
- Redegjørelse for hvilke administrative ressurser som trengs og hvordan disse skal finansieres
- Redegjørelse for hvilken prosjektportefølje programmet har på det tidspunktet programplanen vedtas

Programmet skal legge til rette for:

- samarbeid om forskning mellom ulike fagmiljøer hovedsakelig i avdelingene JBI, LU og EST, blant annet ved å skape arenaer for tverr- og flerfaglig tilnærming til forskbare problemstillinger
- samarbeid og nettverksbygging nasjonalt og internasjonalt
- finansiering fra nasjonale og internasjonale programmer
- økt publisering i tellende vitenskapelige tidsskrift og forlag
- økt allmenn og målrettet formidling av resultater

² Høsten 2006 har en ved HiO hatt jevnlige seminarer med inviterte foredragsholdere under tema forskningsledelse. I tillegg har HiO, ved SOL-utvalget, utarbeidet et forslag til nye ledelsesstrukturer ved HiO, inkludert FoU-ledelse, se HiO-notat nr 4, 2006.

- at stipendiater som knyttes til programmet inngår i et faglig og forpliktende fellesskap, der gjennomføringskapasitet settes i sentrum

I gjennomgangen nedenfor vil disse punkter integreres eller fremheves i ulike trinn og ulike former.

II. KLOKs innsatsområder

Profesjoner i kontekster

Innretningen i KLOK vil innebære at profesjoners praksis, være det i utdanningens innhold som i praksis ute, og i forskningen, i større grad vil fokusere på *konteksten* den samlede praksis finner sted i. I et homogent samfunn, befolkningsmessig og organisatorisk, har det tidligere vært plass for mer universelle løsninger og modeller, ofte med en direkte kobling mellom enkeltfag og problemløsning. I et mangfoldig sammensatt samfunn er dette mer komplisert. Vi snakker i dag om tilpasset opplæring, om brukermedvirkning tilpasset lokale oppgaver og løsninger, ulike former for eierskap i mediene, og ulike modeller i styring, forvaltning og institusjonspraksis. For KLOK vil møtet mellom profesjon, praksis og ulike kontekster stå sentralt.

HiO ligger midt i Norges største by, i en kontekst som representerer stor endringstakt og sammensatte utfordringer. Storbyen er en sosial organisering, formell og uformell, som uttrykker samfunnets kompleksitet tydeligst. Vi utvikler oss mot større befolkningsmessig og kulturelt mangfold, og tettere urbanisering. Stor folketetthet og sosio-materielle endringer avtvinger nye samværs, - samarbeids - og kommunikasjonsformer. Ulike etniske grupper skal leve sammen, og et kulturelt mangfold skal ivaretas samtidig som integreringskravet er sterkt. Vi ser at kjønnsroller og kulturelle praksiser utfordres på nye måter.

Vi ser ulike typer barndommer, oppvekstmiljøer og kulturelle praksiser, vi ser ulike medievaner og ulike typer av møteplasser. Nye klasse – og ulikhetsmønstre oppstår, og de eksisterer ofte side om side med de gamle. Ikke sjelden opptrer fysiske og miljømessige ulikheter sammen med sosiale, økonomiske, etniske og helsemessige ulikheter. Slike ulikheter og opphopning av problemer kan delvis skyldes selektiv flytting til bestemte strøk i byen, og delvis skyldes makroegenskaper ved slike områder, eller ulike kjennetegn ved dem som bor der. I dette bildet ser vi også at grupper kan marginaliseres, eller finne rom til å marginalisere seg selv, i forhold til deltakelse i utdanningsinstitusjoner, i arbeidslivet, og i forhold til deltakelse i det offentlige rom.

Vi ser også dette komplekse samfunnets muligheter: Det postindustrielle samfunn har skapt nye kommunikasjonsformer og nye digitale møteplasser. Disse kan stimulere til utvidelse av demokratisk deltagelse, ytringsmulighet og ytringsfrihet. Vi ser også at nye digitale rom utfordrer våre forestillinger om individer, steder, byer og regioner, vi får nye typer av offentligheter, og nye markeds- og representasjonsarenaer, men også nye arenaer for intimitet og utsatthet.

Institusjoner som alltid har representert møteplasser og læringsarenaer, som biblioteket, medier, skolen og kulturinstitusjoner, kan få nye oppgaver og andre brukergrupper, samtidig som institusjonenes grenser utvides gjennom digitaliseringen i samfunnet. Storbykonteksten

og medierte uttrykksformer hører sammen på en fortettet og interessant måte, og representerer et språklig, institusjonelt og kulturelt mangfold i videste forstand.

Det flerkulturelle samfunnet skaper nye samværsformer og utfordrer de tradisjonelle private og offentlige samværs- og interaksjonsmønstre. Tradisjonell mediebruk utfordres av nye grupper med nye vaner. Unge mennesker skaper seg nye mønstre der tradisjonell avislesing ikke lenger er noen selvfølge. I stedet for et tradisjonelt avisabonnement blir Internett-kafeer og biblioteker nye arenaer for mediebruk, og Internett fungerer som en mediert møteplass for minoriteter og norske medier.

Både i utdanningen av journalister, og i norske mediebedrifter, ligger utfordringen i å gjøre seg relevante for nye brukermønstre og nye kontekster. Gjennom det medierte samfunnets strukturer kan vi også avlese makt og hegemonier, og stille kritiske spørsmål til forholdet mellom ny teknologi og kulturelle prosesser.

”Det offentlige rommet” er en metafor for offentlighet og demokratisk deltakelse generelt. Men storbyen representerer også et offentlig rom som har et materielt uttrykk. Noen språk- og kommunikasjonsfelter er nært knyttet til dette materielle og fysiske rommet, som kunst i offentlig rom, arkitektur og design, og byplanlegging generelt. Svært mange avgjørelser om utforming av våre fysiske omgivelser gjøres på grunnlag av visuelle representasjoner - ofte digitale. En av grunnskolens oppgaver er å kvalifisere for senere brukermedvirkning i slike demokratiske prosesser. For oss er det interessant både å studere profesjonsinteresser i dette feltet, men også didaktisk praksis, i betydningen dialog med brukerne i samfunnet. Slik utvides det didaktiske rommet, hvor også mediene har sin plass. I dag utgjør visuell kommunikasjon en viktig del av ulike mastermoduler i journalistikk og estetiske fag, hvor multimodalitet handler om hvordan ulike tegnsystemer, gamle og nye, virker sammen.

Generelt kan vi si at ny kunnskap, nye former for organisering, og ny teknologi og ekspertise utveksles mellom verdensregioner. På samme tid er mennesker på flukt og må finne nye hjemsteder. Økt mobilitet, nye medier og digitaliseringen i samfunnet utvider kommunikasjonsrommet radikalt. Dette kommer også lokalt til uttrykk, i sosiale relasjoner som i sosiale konflikter. Storbyen er både lokal og global på samme tid. Det mangfold og de forskjeller vi ser, griper inn i vår hverdag på nye måter. Dette utfordrer i særlig grad dialogen mellom den profesjonelle utøver og dens parter og mottakere/brukere.

I KLOK-sammenheng vil storbyen både være en metafor og ha en konkret betydning. I første betydning vil storbyen handle om samfunnets kompleksitet, og et mangfold i kulturelle symboler, språk og representasjoner. I konkret betydning vil storbyen handle om møteplasser, konkrete og medierte/digitale, det vil handle om institusjoners, profesjoners og tjenesters rolle i ulike bydeler, og tverretattlig og tverrfaglig samarbeid, og det vil handle om storbyen som offentlig og demokratisk arena, og som arena for læring, sosial deltakelse og kulturell utfoldelse.

En vinkling på storbyen som kontekst kan være interessant i forhold til samarbeid med andre mer ruralt baserte forskere i andre norske kontekster som kan ha andre typer av utfordringer knyttet til profesjoners praksis.

Selv om storbyen er en viktig ramme i KLOK, er det ikke slik at alt som gjøres i KLOK skal ha storbyen som ramme. Mange av de temaene som utkrystalliserer seg i KLOK, overskrider storbyens geografiske grenser, og har mer overgripende og global karakter, eller retter seg

mot relasjoner i mindre målestokk, knyttet til profesjoners praksis i ulike institusjonelle og organisatoriske rammer, som i barnehagen, skolen, biblioteket eller avismediet.

Et viktig tema i KLOK er også selve forskningskommunikasjonen. Denne finner sted både i immaterielle og materielle kontekster, og har sin egen logikk, som med fordel også kan utfordres i KLOK. I KLOK-sammenheng er det for eksempel et mål å gi bildet, eller det visuelle, større plass i forskningskommunikasjonen.

Fler- og tverrfaglighet

KLOK skal i første rekke stimulere til fler- og tverrfaglig forskning i det anvendte feltet. Hvordan løser vi utfordringene knyttet til fler/tverrfaglighet i KLOK? Komplekse oppgaver krever sammensatte løsninger, dette må også gjenspeiles i forskningen, i temaer og perspektiver, som i metoder og organisering. Derfor prioriteres tiltak som har avdelingsovergripende karakter i KLOK. De fler- og tverrfaglige temaene vil på en særlig måte utfordre oss til nytenkning i forhold til praksis, og praksisfeltets betingelser.

Det fler/tverrfaglige, manifestert som avdelingsovergripende tiltak, bør likevel ikke fungere som en tvangstrøye. Nettverk mellom avdelinger ved HiO og nasjonale og internasjonale institusjoner kan i noen tilfeller også være å styrke relasjoner på tvers innenfor rammen av KLOK.

KLOK er i mindre grad et forum og en arena for "den ensomme forskeren". Den skal det fortsatt være plass til ved HiO, men dette vil være innenfor planer og rammer i hver avdeling. Programmenes storbysatsing kan stå som eksempel på hvordan vi søker å skape en felles ramme for aktører som ofte blir sittende ensomme med sin doktoravhandling. Forskningsprogrammene kan være med på å sosialisere forskere til å tenke på tvers av fag og disipliner, og se verdien av diskusjoner i et faglig sammensatt miljø, hvor oppfatninger og faglige ståsteder er *forskjellige*, og der de ulike kontekstene binder perspektiver sammen.

Samarbeid på tvers av sektorer - Oslos bydeler

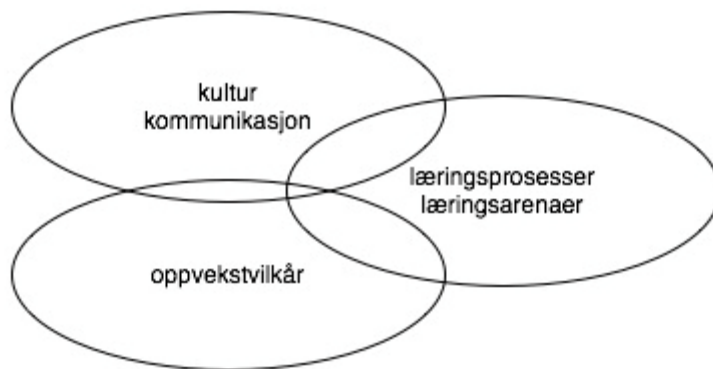
I dag ser vi flere samarbeidsavtaler mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner, som UiO og HiO og bydeler i Oslo. Avdeling for lærerutdanning ved førskolelærerutdanningen har for eksempel inngått en avtale med Sagene bydel om tettere samarbeid med hensyn til praksisplasser, masteroppgaver og FoU. Det legges opp til et større forskningsprosjekt i barnehagesektoren i denne bydelen, med ønske om støtte i NFR sitt praksisprogram, som retter seg mot førskoleforskere. Slik det ligger an, vil KLOK-forskerne for eksempel kunne gjøre Sagene bydel til en viktig FoU-arena i sin storbysatsing, i relevante problemstillinger som angår profesjonsutvikling og praksis knyttet til en mangfoldig, fortettet og ulikskapende kontekst. Søndre Nordstrand og Vestre Aker er andre aktuelle bydeler å samarbeide med, i tillegg til andre bydeler forskerne er involvert i (Se vedlegg 2, KLOKs prosjektportefølje).

KLOKs forskningstemaer og områder

Hvordan kan forskningstemaene både bygge på det som er og det som ønskes utviklet og representerer noe nytt?

Den grundige diskusjonen om KLOK- programmets innretning, både før og etter at programmet formelt ble etablert, gjenspeiler de viktigste temaområder KLOKs avdelinger. I denne sonderingen, hvor en søkte noe samlende for de aktuelle avdelingene, landet en på "K-L-O-K", *kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur*.

Figur 1. "KLOK"

Figuren viser at vi både kan gruppere og nydele, og at disse temaområder griper inn i hverandre.

På bakgrunn av diskusjoner i interimstyret og avdelingene 2005/06, ble disse samlende og overgripende emner for KLOK som rommer viktige tverr/flerfaglige innretninger definert:

* Profesjonsutdanning og praksis i et komplekst samfunn - Storbyen som kontekst for kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur

- Lærende og dannende arenaer
- Barn og unges oppvekstvilkår
- Kjønn- og klasseforhold
- Kulturarenaer, kulturmøter, kulturaktiviteter
- Medier, digitalisering og offentlighet
- Det offentlige rom: Lokalt, globalt og virtuelt

* Det internasjonale samfunnet og dets utfordringer

- Migrasjon
- Globalisering, internasjonalisering
- Nord/sør – relasjoner
- Tverrkulturell kommunikasjon

* Språk, bilder, medier og performative begivenheter

- Fagdidaktiske problemstillinger
- Estetiske fag og nye kontekster
- Mediert kommunikasjon
- Brukermedvirkning
- Visuelle uttrykksformer

* Verdier og etikk i profesjonsdannelse, praksis og forskning

- Nye målgrupper, ny teknologi
- Nye dialoger
- Nye etiske spørsmål

* Forskningskommunikasjon og formidling

- Fagdidaktikk
- Forskningskommunikasjon og fagformidling
- Verbal tekst
- Bildets kommunikasjon og formidling
- Auditiv kommunikasjon

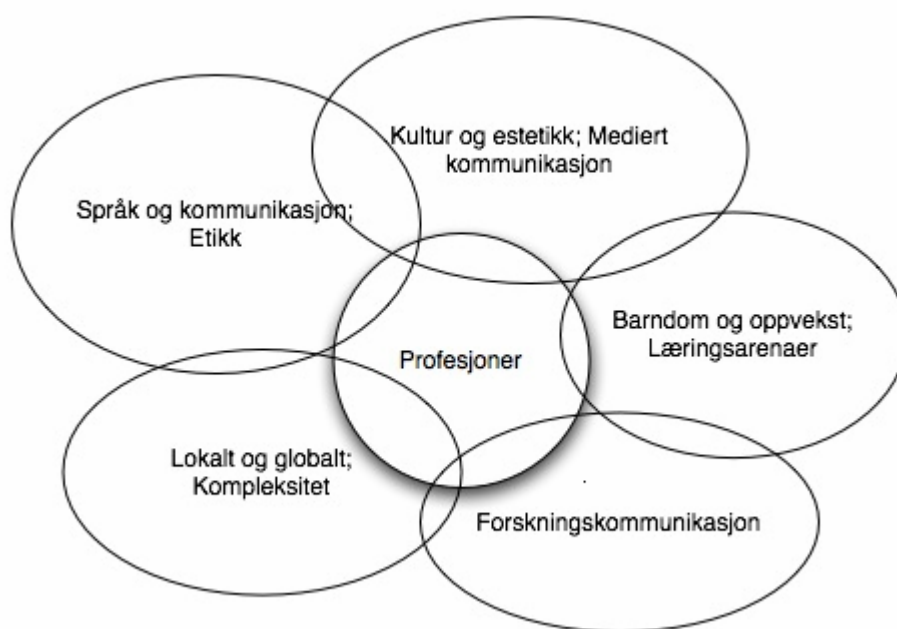
Disse innsatsområdene kan forenkles slik at teksten og budskapet blir tydeligere både for ulike typer ansatte i de ulike avdelinger ved HiO og slik at de kan bidra til å profilere HiO eksternt. Forenklet kan KLOK beskrives slik:

- Profesjoner i møte med kontekster i endring
(storbyen som praksisfelt: kulturell kompleksitet, globalisering og migrasjon, teknologi og institusjoner i endring)
- Språk, kommunikasjon og etisk praksis
- Det estetiske og visuelle feltet, digitale medier og mediert kommunikasjon
- Barndom, oppvekstvilkår og nye læringsarenaer
- Forskningskommunikasjon

Denne inndelingen fanger både profesjons- og praksisperspektivet, og prosesser i den aktuelle konteksten. Inndelingen er slik at hver avdeling i KLOK kan sonde under flere temaområder, og hvert temaområde kan gjelde for flere avdelinger, både i KLOK, og ved HiO. Dette inviterer både til fordyping i enkelte temaer, kombinasjoner av disse og til avdelingsovergripende aktivitet.

Temaene under KLOK kan ikke favne alt FoU-arbeid som foregår i avdelingene. Temaene er ikke ”heldekkende”, og kan heller ikke være det, så lenge vi skal snakke om strategisk profilering i FoU-satsingen ved HiO i dag.

Figur 2. KLOKs temaområder

I denne figuren er det profesjonene som binder det hele sammen. Vi kan også tegne figuren slik at alle temaområdene griper inn i hverandre samtidig.

Kunnskapsmessige utfordringer

KLOKs særskilte innretning henvender seg til det flerfaglige og tverrfaglige feltet. I dette feltet ser vi at konteksten vi befinner oss i, være det på institusjonelt, lokalt eller global nivå, får en viktig betydning. Vi vil knytte profesjonenes utfordringer til den virkeligheten vi befinner oss i.

Ved siden av at HiO og KLOKs avdelinger skal profilere og styrke det profesjonsspesifikke, er det viktig å identifisere klare kunnskapsområder som en vil styrke, eller nye kunnskapsområder som må utvikles fordi de ikke er ivaretatt godt nok, eller fordi samfunnets behov fremkaller dem. Dette krever både relevant og kritisk forskning.

En viktig utfordring i KLOK er å knytte sterkere kontakt mellom profesjoners praksis og et samfunn i endring. I denne sammenhengen er det noen temaer som peker seg ut som særlig viktige og interessante:

- det flerkulturelle, klassesdelte og mangfoldige samfunnet
- internasjonalisering, globalisering
- språk og kommunikasjon
- visuelle og medierte virkeligheter

Innenfor disse temaene kan vi identifisere ulike KLOK-prosjekter som er i oppbyggingsfase og som har stort potensiale. Innenfor språk og kommunikasjon har vi for eksempel prosjekter fra fagdidaktikk til kommunikasjon knyttet til medier og moderne teknologi.

SEFIA avvikles i 2007. For KLOK er det viktig at senterets faglige perspektiver og innsatsområder integreres og tydeliggjøres som del av den faglige innretningen i de aktuelle KLOK-avdelingene.

Det rettes et nytt blikk mot barns oppvekstvilkår i bysamfunn med sosiale og kulturelle forskjeller. Biblioteket som institusjon utfordres i forhold til det samfunn det opererer i, preget av ny teknologi og nye medier, og omgivelser som krever nye tilnærminger i kommunikasjon og formidling. Konkret kan dette bety at en søker nye formidlingsformer, hvor fortellingen, visuell formidling og tilrettelegging av biblioteket som sted og møteplass blir viktig. I dette feltet, som handler om barn og unges oppvekstvilkår, og vilkår for læring og sosialisering, er det et stort utviklingspotensiale innen KLOK. Her ønsker vi å reise prosjekter på beina som har læring og sosialisering i et flerkulturelt samfunn som tema, og kan nevne at *Bibliotekreform 2014* definerer noen forskningsbehov som KLOK vil forholde seg til. I dette feltet, for eksempel kunnskapsorganisering i web, er det også viktige møtepunkter mellom bibliotek- og informasjonsvitenskap, medier og kommunikasjon og pedagogikk.

Gjennom KLOK-avdelingenes innretninger blir vi i større grad kjent med utfordringer knyttet til internasjonalisering og globalisering, samt migrasjon, diaspora og transnasjonalitet. Dette har konsekvenser både for måten vi samhandler på, og det språk og de medier vi kommuniserer gjennom. Det nasjonale brynes mot påvirkninger utenfra, enten dette gjelder mediernes innretning og eierskap, kulturinstitusjonenes innhold og målgrupper eller form og innhold i det vi kan kalle læringsarkitektur, inkludert fagdidaktikken. Vi ser også hvordan visuelle medier griper inn i vår hverdag på nye måter, og hvordan ny teknologi utfordrer tradisjonelle formidlingsarenaer og -medier. Her er det mange temaer som med fordel kan utvikles i større skala, og som KLOK ønsker å tilrettelegge for.

HiO, og spesielt SEFIA, har tradisjonelt hatt fokus på etniske minoritetsstudenters plass i utdanningene. Studentenes bakgrunn fra andre deler av verden har vært utvelgingskriterier for tiltak. Dette arbeidet har ledet til analyser av utdanningenes læringsarkitektur og læringsmiljø som viser at det er liten eller ingen plass til alternative lærings- og tenkemåter i mange av utdanningene. Både ved SEFIAs egne utdanninger og andre grunnutdanninger ved HiO har man erfart at gruppen studenter som sliter med den etablerte læringsarkitekturen og læringsmiljøenes samhandlingsmønstre er bredt sammensatt. Studenter som har skolegang fra langt tid tilbake (de noe eldre), studenter med ulike typer av funksjonshemming, studenter med psykiske plager, studenter med ressursvake foreldre, osv, har langt på vei samme tilpasningsproblemer som studenter med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Det ligger trolig store komparative forskningsmessige gevinster i å sammenstille disse gruppenes utfordringer ved HiO i forhold til både marginalisering, de anvendte fagbegreper og utvikling av profesjonsrollen. Denne vide måten å tenke minoriteter og minoritetskultur på finner vi støtte for i programmet om kulturell kompleksitet (CULCOM) ved UiO. Det vil derfor være naturlig for KLOK å vurdere mulighetene for prosjektsamarbeid med CULCOM.

Flere av utdanningene innen KLOK må i dag forholde seg til nye medier og ny teknologi. Den medierte virkeligheten, hvor det visuelle og estetiske har en sterk plass, vil være et viktig satsingsområde i forskning under KLOK. Det er en særskilt utfordring i KLOK å legge til rette for tettere samarbeid mellom EST og JBI. Her er mange overlappende perspektiver, hvor medievirkeligheter og estetiske rom med fordel kan ses i sammenheng – og på nye måter. Her kan også trekkes forbindelser til LU, som har ca 30 FoU- ansatte innenfor de estetiske fagene.

En viktig kunnskapsmessig utfordring ligger i sosialisering til fler- og tverrfaglig samarbeid. Gjennom storbyprogrammet tar de tre programmene denne utfordringen på alvor, hvor stipendiatene som knyttes hit vil kunne inngå i diskusjoner på tvers av fagene, og lære seg å sonde mellom eget fag og relasjoner mellom fagene, i den aktuelle konteksten som storbyen er for HiO og profesjonsutdanningene her. I såkornprosjektene legges også føringer om fler- og tverrfaglighet, og vi ser at dette er innretninger forskerne selv erfarer og oppdager som meningsfulle.

III. Programmets virkemidler

Såkornmidler

Såkornmidlene har satt i gang omfattende faglig aktivitet på tvers av avdelingene. Hovedformålet med såkornmidlene er å utvikle prosjektideer til konkrete søknader som kan sikre ekstern finansiering av forskningsprosjekter. Tilbakemeldinger fra de FoU-ansatte viser at denne typen insentiver er av avgjørende betydning for å utvikle felles forskningsprosjekter, og for å øke innslaget av ekstern finansiering av forskningen ved HiO. Det er motiverende å få økonomisk drahjelp, og styret i KLOK har allerede sett at det innebærer framgang og utvikling for avdelingsovergripende initiativer og faglige sonderinger å få FoU-startmidler. Det er derfor viktig at programmet har tilstrekkelig midler til å kunne dele ut såkornmidler hvert år.

Storbysatsingen

Samarbeidet mellom programmene HOV, TDM og KLOK har resultert i opprettelsen av *storbysatsingen*, og de ni doktorgradsstipendiatene som nå skal delta i denne. Initiativet er understøttet og fremskyndet av dekaner og sentrale fagpersoner ved HiO, samt ledelse, som har sett at tiden var moden for en profilering og satsing en har ønsket seg lenge ved HiO. En slik satsing er både ønsket og styrket på grunn av forskningsledernes samlede faglige bakgrunn, som er henholdsvis helse- og levekårsforskning, bærekraftige byer og kultur- og byforskning, alle med Oslo som case i mer og mindre grad.

En slik samlet satsing, som først og fremst skal være faglig relevant, har også andre fordeler. Stipendiatene får et fagmiljø å bryne seg på. De kan i større grad erfare at samarbeid og ulikhet i perspektiver virker både dannende og styrkende for eget fagfelt, ikke minst gjennom felles seminarer, med fagpersoner både fra avdelingene, KLOK-prosjektene, og omverden/utlandet. De kan også få rammer til å gjennomføre eget prosjekt innenfor den tidsrammen som er satt for et stipend. De tre programmene vil i samarbeid utarbeide et eget program for denne perioden.

Faglig styrking av storbysatsingen gjennom opprettelse av professor II-stillinger

Ved HiO, ved rektor, har en vedtatt å knytte tre professor II-stillinger til storbysatsingen. Disse skal bidra til styring av det faglige miljøet, til utvikling av prosjekter, samarbeid og nettverk innen KLOK. Stillingene skal besettes gjennom kallelse (Se vedlegg 3, betenkning for KLOK sin professor II-stilling).

Ekstraordinære tiltak

I noen tilfeller vil vi ønske å styrke initiativer som KLOK sitt styre ser som strategisk viktig, det kan være et KLOK-prosjekt som styret ønsker å samarbeide med om å arrangere en konferanse med inviterte størrelser fra utlandet, gjerne med relevans for storbysatsingen. Det

må også være økonomisk åpenhet for andre kostnadskrevende initiativer. En årlig pott til fri avbenyttelse er nødvendig. Det kan også bli aktuelt å sette av en pott til vikarmidler.

Øke tilgangen til eksterne forskningsmidler

Det siste året har HiO styrket sin FoU-stab med to medarbeidere. De tre som nå arbeider med å betjene forskerne med kontakter, søknader og nettverk har stor kompetanse på feltet. Et mål er at disse automatisk, og i god tid før frister, kobles inn som del av prosessen med å søke eksterne midler. KLOK må ta stilling til i hvilken grad, og på hvilken måte, en skal rette innsatsen inn mot EUs 7. rammeprogram, og andre europeiske/nordiske forskningsmidler (Se vedlegg 2 om Internasjonalt samarbeid).

Tilrettelegge for publisering og formidling

Våren 2006 arrangerte KLOK publiseringseminaret "Opp av Skuffen". Her møttes ca 10 forskere med framlegg, hvor fem bidragsytere i forkant hadde fått oppnevnt hver sin opponent med felles diskusjon i gruppa i etterkant for hver. Dette erfarte deltakerne som et nyttig og interessant initiativ. Ved gjentakelse høsten 2006, meldte kun en seg med abstrakt, og seminaret måtte avlyses. Vi regner med at det er *tiden* som er et knapt gode for KLOK-forskerne. Seminaret vil gjentas ved egnete tidspunkter.

Se forskernes behov, og være en faglig støttespiller

Andre virkemidler skjer gjennom programleders møter, kommunikasjon og samarbeid med ansatte. Dette kan være alt fra å spre informasjon om aktuelle hendelser og programmer, til å delta i prosjektetablering, søknadskriving og på seminarer.

Et faglig møtested

Programmene skal være faglige møtesteder. Dette kan også bety i bokstavelig forstand. Et forskningsmiljø kan styrkes ved samlokalisering, eller enkel tilgang til felles arealer. Når en bare kan "stikke innom" og lufte tanker og spørsmål med en kollega, er dette ofte en kime til videre refleksjon og faglig inspirasjon. Enkel tilgang til møtelokaler betyr også enkel tilgang til hverandre. Derfor har det vært et ønske fra programmenes side å finne lokaler ved HiO som kan styrke den faglige aktiviteten og samarbeidet på tvers, særlig også når storbyprogrammet starter og stipendiatene er på plass i 2007. Første etasje i Stensberggaten 29 har flere nyoppussede kontorer og et stort møterom ledig til slik bruk, og programmene har fått tilgang til disse. I programmene ønsker vi også at lokalene kan ha en annen og mer åpen funksjon. Etsjen kan fungere som et verksted for avdelingenes FoU-ansatte, og knyttes til såkornprosjektene og utviklingsarbeidet som skjer i disse, teoretisk og tematisk. Dette kan også være åpne seminarer og workshops arrangert av såkornprosjektene. Et kontor skal også brukes til professor II-stillingene.

IV. Finansieringsplan og ressurser

Ekstern finansiering av FoU- prosjekter tilknyttet KLOK

Det er i første rekke skal KLOK utvikle forskning med høy kvalitet, der nye samarbeidsformer styrker den samlede tenkning. Ved ønske om styrking av fagfelter, må vi også måtte innhente ekstra ressurser.³ Det er et mål for KLOK å innhente en romslig pott eksterne forskningsmidler til minst to store tverrfaglige prosjekter i løpet av 2007-2008.

³ 1) Departementets FoU-komponent til UHR-institusjoner er disse: Vitenskapelig publisering (30%), dr. grader (30%), NFR-finansiering (20%) og EU-finansiering (20%). *Storbysatsingen* kan f.eks. kobles til

KLOK vil for eksempel søke midler til ett stort forskningsprosjekt støttet av det nye kulturforskningsprogrammet i NFR, med utlysning høsten 2007 og prosjektstart 2008 (Se også vedlegg 1 om prosjektportefølje der eventuelle mål for ekstern finansiering er satt opp under hvert prosjekt).

Gjennom eksterne midler ønsker vi å satse på rekruttering av doktorgrads- og postdoktorstipendiater, og styrke fagfelter som trenger nye forskere/lærere. Eksterne midler kan også gi oss muligheten til å hente inn forskere utenfra, i og utenfor Norge, til å delta i prosjektene. I dag kreves det at vi inngår i synergi med andre fagmiljøer internasjonalt for å telle med i det samlede kunnskapsbildet. Vi må også skolere oss i hva som kreves av oss dersom vi velger å være forskningsleder i for eksempel et EU-støttet prosjekt (Se også vedlegg 2, Internasjonalt samarbeid). Det synes nødvendig at HiOs og KLOKs forskere skal bli kjent med prosedyrer ved innhenting av eksterne forskningsmidler, både i NFR og andre finansieringsinstitusjoner, og bli fortrolig med spillereglene (Se ellers kapittel II om virkemidler, og den sentrale FoU-staben som ressurs i slike prosesser).

Intern finansiering

En forutsetning for å drive programmene er at det årlig avsettes minst 1 million kroner sentralt til støtte av avdelingenes FoU knyttet til KLOK, og til drift av stipendiatsatsingen i programmene.

Av denne millionen kan vi anslå at ca 450 000 vil gå til såkornmidler. I tillegg avsettes en pott frie midler, som skal brukes i til å støtte andre aktuelle prosjekter som KLOK involveres i. En tilleggsforutsetning for å avsette slike frie midler er at evalueringer av såkorninnsatsen viser at støtten gir uttelling i form av et rimelig tilfang av nye prosjekter med ekstern finansiering. En evaluering og oppfølging av såkornprosjektene bør foretas årlig, både i programmet og som rutine ved avdelingene.

Inntil man eventuelt får finansiert professor II-stillingen til KLOK eksternt vil også denne 20%-stillingen lønnes over KLOKs budsjett. Det kan også være aktuelt for KLOK å sette av midler til vikarstipend slik at man har muligheten til å frikjøpe forskere i avdelingene.

Inntektsgivende aktivitet

KLOK bør bidra til at forskerne ved HiO øker sin publisering i inntektsgivende fora. Virkemidler vil være Opp av skuffen- seminarer i regi av KLOK. For øvrig arbeides det for å utvide formidlingsfloraen som gir institusjoner inntekter.

NFR-finansiering av initiativer direkte knyttet til storbysatsingen (professor II)

Det er et mål å få ekstern finansiering av en professor II -stilling for hvert program i perioden 2007-2009. For KLOK sin del vil dette utgjøre ca 450 000 fordelt over tre år, ca 600 000 over fire år.

Administrative ressurser

For å realisere målsettingene i programmet er det en forutsetning at både avdelingene og HiOs sentrale FoU enhet stiller opp med de administrative ressurser som er nødvendige for å

dr.gradsstipendiater og Opp av skuffen kan kobles til vitenskapelig publisering. De andre formene er tatt med under ulike avsnitt. Her tar vi ikke stilling til hva vi satser særskilt på, selv om NFR synes å dominere i våre planer.

initiere, utvikle og gjennomføre forskningsprosjekter. At det stilles administrative ressurser til rådighet er en avgjørende forutsetning for vellykket utvikling og gjennomføring av store avdelingsovergripende prosjekter med internasjonal finansiering. Også i tilknytning til mindre arrangementer og prosjekter vil det være slike behov. Dette gjelder tjenester som ulike former for sekretærhjelp, assistanse i søknadsprosesser, administrative støttefunksjoner i prosjektgjennomføring, og hjelp til faglige arrangementer mm. Faste stillinger i FoU-staben er i dag tilgjengelig for programmene (sekretær oppgaver, bistand i søknadsprosesser, arrangementer, m.m.).

Tallfesting av KLOKs FoU-ressurser

KLOK sitt styre har vedtatt å utarbeide en mer detaljert oversikt over finansieringssituasjonen i KLOK mot slutten av 2007, samt årlig i programperioden. Disse oversiktene vil danne grunnlaget for mer realistiske finansieringsplaner og budsjetter i framtiden.

I dag gir det liten mening i å sette opp et eget budsjett for FoU-tiden forskerne i avdelingene vil avsette til KLOK-prosjekter i programperioden. De fleste av prosjektene som er listet opp i programporteføljen er avhengig av ekstern finansiering. Som kjent er dette et eget spill, med ukjent finansielt utfall. Det vil være mulig å gi et visst anslag for dette når vi har fått en bedre oversikt over uttelling for KLOK-søknader om eksterne midler.

En eventuell budsjettmessig nyordning av forholdet mellom KLOK-prosjekter og avdelingenes øvrige FoU-budsjetter må komme fra forskerne i avdelingene, på et tidspunkt i utviklingsprosessen av programmene ved HiO hvor de ansatte selv ser at dette er meningsfullt og gir motiverende og strategiske fordeler.

Her er det viktig å understreke at programmene er opprettet for å styrke forskningen ved avdelingene ved HiO, og at både den økonomiske og den kulturelle kapitalen må forankres her. Der KLOK er direkte og aktivt involvert både i prosjektutvikling og forskning, kan vi tenke oss at en mindre andel ressurser avsettes i KLOK fra avdelingene. Disse midler skal gå tilbake til avdelingene etter søknad, til såkornmidler eller annen støtte.

Avdelingenes FoU-tid

KLOK ser det som en fordel at forskere ved avdelingene kan bruke sin FoU-tid til KLOK-prosjekter når dette er mulig. KLOK oppfordrer avdelingene til å samordne enkeltprosjekter og legge til rette for større prosjekter som går på tvers av avdelinger. KLOK ser det som en fordel at enkeltansatte får anledning til å jobbe over tid med større prosjekter.

Den viktigste ressursen i KLOK ligger i FoU-ansattes forskningstid. Det er forskningen ved avdelingene i HiO, og nye initiativer på tvers av fag og avdelinger som skal styrkes, og som det skal tenkes nytt om. Dette betyr også at forskerne ved avdelingene ser interesse i å avgi sin forskningstid til prosjekter som sorterer under KLOK, initiert eller styrket gjennom såkornmidlene som deles ut hvert år. Slik ligger det også en type KLOK- forpliktelse ved å motta såkornmidler. Både samordning og videreutvikling ligger i bruken av disse midlene. Dette innebærer at forskere som mottar såkornmidler også arbeider strategisk for å reise nye og tverr/flerfaglige prosjekter på beina. Dette krever styrking både av lokal og sentral forskningsledelse, og langsiktige mål på alle nivåer. Dette krever at avdelingene planlegger samordnet og langsiktig.

Andre FoU-ressurser – oppdragsforskning og innovasjonsprosjekter

KLOK har fått flere forespørsler om å være ansvarlig for oppdrag utenfra, for eksempel om å gjennomføre evalueringer og brukerundersøkelser og deltakelse i et kulturprosjekt i EU. Slike henvendelser tas på alvor, og vi vil i løpet av programperioden se om dette er realiserbart mht tid, personell og kompetanse, og hvordan det påvirker den økonomiske situasjonen i KLOK.

Forskning anses som en viktig faktor for økonomisk vekst og næringsutvikling. Det vil også komme en stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor i løpet av 2007. Programlederne har i samarbeid med Enhet for nyutvikling (ENNY) og representanter fra HiO-avdelinger fått ansvar for å se hvordan HiO kan bidra med forskningsbaserte innovasjonsprosjekter i Oslo og Akershus-regionen og hvilken finansiering som kan innhentes her. I KLOK vil det sannsynligvis være mindre aktuelt å delta med slike prosjekter, men vi skal jevnlig vurdere om det er relevante prosjekter å melde inn fra våre avdelinger i perioden.

Årlig driftsbudsjett for perioden 2007-2010⁴

	Inntekt	Utgift
Midler fra HiO	1 000 000	
Såkorn ⁵		450 000
Professor II (inntil eksternt finansiert)		150 000
Vikarmidler til avdelingene		150 000
Frie midler: prosjektstøtte, workshops etc.		140 000
Storbysatsningen		50 000
Støtte til fransk-norsk senter for forskningssamarbeid i Paris		15 000
Administrasjonsutgifter, inkl. styrehonorar		45 000
	1 000 000	1 000 000

Ekstraordinære overføringer 2007

	Inntekt	Utgift
Overført fra 2006	400 000	
Storbysatsingen		70 000
Såkornmidler		300 000
Opp av skuffen og såkornprosjektleie		30 000
	400 000	400 000

Anslåtte ressurser under KLOK i programperioden

Vi kan skissere en tenkt eller ønsket situasjon:

De samlede FoU-årsverk i KLOK-avdelingene/senteret er på ca 43 årsverk.

I KLOK-porteføljen finner vi 17 prosjekter/prosjektideer, derav fire stipendiatprosjekter.

⁴ Forutsatt at HiO bevilger 1 million årlig til programmene

⁵ Summen er basert på tidligere tildelinger.

Mål: 13 av de 17 prosjektene kan reise 0,6 årsverk på beina (f.eks 20% av egen forskningstid fra 3 forskere ved ulike avdelinger). Dette vil utgjøre 7,8 årsverk. Vi kan så legge til 4 stipendiatårsverk. Dette utgjør til sammen 11,8 årsverk innenfor rammen av KLOK.

Resultat I: Av de 43 avdelingsårsverk er altså 11,8 KLOK-årsverk. Et grovt anslag tilsier at KLOK-porteføljen kan utgjøre ca 1/4 av KLOK-avdelingenenes FoU-innsats.

Resultat II: Vi kan også tenke oss at 10 av prosjektene får en stipendiatstilling (doc, postdoc), eller tilsvarende forskerstilling, med ekstern finansiering, som er ressurser som tilflyter avdelingene.

Vi ser av et slikt tenkt oppsett at mulighetene til avdelingsovergripende og flere/tverrfaglige prosjekter under KLOK har en bra oppslutning og interesse. Dette er prosjekter de ansatte velger å ville delta i, og vi har også fått innsyn i at dette oppleves som meningsfullt i forhold til å utvikle relevant kunnskap knyttet til eget fag og egen avdeling. Vi ser også av oppsettet, og ønskemålet, at denne innsatsen kan avgi ressurser i form av eksternt finansierte årsverk. (Se vedlegg 2, KLOKs prosjektportefølje).

Vedlegg

Vedlegg 1. Programstyrets sammensetning og KLOKs mandat

Forskningsprogrammet Kommunikasjon, læring oppvekst og kultur

Programstyrets sammensetning og mandat.

Høgskolen i Oslo har opprettet et avdelingsovergripende forskningsprogram innefor temaet Kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur. En sentral målsetting med programsatsingen er å samordne og videreutvikle de interne ressursene til et bærekraftig og konkurransedyktig forskningsmiljø på området. Dette er i tråd med signalene fra nasjonale forskningspolitiske myndigheter om nødvendigheten av å styrke forskningen gjennom å utvikle integrerte forskningsmiljøer med klar ledelse. Det er et mål at programmets arbeidsmåte, kompetansetilfang og skjerpete forskningsprofil skal utløse midler fra nasjonale og internasjonale finansieringskilder.

Programmets virketid er 2006-2016

1. Styring og ledelse

Programmet ledes av en forskningsleder i professorstilling og et strategisk programstyre med HiO-interne og eksterne medlemmer. Forskningslederen er programstyrets leder.

Rektor oppnevnte 24. april 2006 et programstyre med følgende sammensetning:

- Professor Oddrun K. Sæter, forskningsleder (leder av programstyret)
- Professor Morten Krogh (EST)
- Førstelektor Tone Horntvedt (SEFIA)
- Professor Jan-Erik Johansson (LU)
- Professor Rune Ottosen (JBI) - leder
- Biblioteksjef Liv Sæteren, Deichmanske bibliotek i Oslo
- Samfunnsviter Nina Dessau

Programstyret oppnevnes for en periode fram til 31.12. 2010, med mulighet for forlenging for en ny 4-årsperiode.

Det skal oppnevnes et fagutvalg for hvert program, der avdelingenes FoU-koordinatorer vil inngå. Utvalget vil være en ressursgruppe for forskningslederen. Forskningslederen kan etter behov knytte også andre personer til utvalget. Forskningslederen rapporterer til rektor og høgskoledirektøren.

2. Mandat

Følgende oppgaver og hensyn skal stå sentralt i programstyrets arbeid:

- Programmet skal bygge et bærekraftig, integrert forskningsmiljø innenfor området Kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur, og sikre medvirkning og eierskap i de berørte avdelingene.

- Programstyret skal utarbeide en programplan (handlingsplan for programmet) i nært samarbeid med programmets fagutvalg, og på grunnlag av det forberedende arbeidet gjort av interimsstyret. Programplanen skal være ferdig senest 31.12 2006 og skal da behandles av de berørte avdelingens styrer og høgskolestyret.

Programplanen skal fungere som en kontrakt mellom programstyret, avdelingene og høgskolestyret og skal innehold følgende:

- En identifisering av de kunnskapsmessige utfordringer på området
 - Programmets mål og innsatsområder/tematiske prioriteringer
 - Programmets virkemidler (stipend, internasjonalisering, publisering, nettverksbygging, FoU-prosjekter m.v)
 - Tidsplan
 - Finansieringsplan for intern og ekstern ressurstilgang
 - Redegjørelse for hvilke administrative ressurser som trengs og hvordan disse skal finansieres
 - Redegjørelse for hvilken prosjektportefølje programmet har på det tidspunktet programplanen vedtas
- Programmet skal legge til rette for:
 - samarbeid om forskning mellom ulike fagmiljøer hovedsakelig i avdelingene JBI, LU og EST, blant annet ved å skape arenaer for tverr- og flerfaglig tilnærming til forskbare problemstillinger.
 - samarbeid og nettverksbygging nasjonalt og internasjonalt
 - finansiering fra nasjonale og internasjonale programmer
 - økt publisering i tellende vitenskapelige tidsskrifter og forlag
 - økt allmenn- og målrettet formidling av resultater
 - at stipendiater som knyttes til programmet inngår i et faglig og forpliktende fellesskap, der gjennomføringskapasitet settes i sentrum
 - Programstyret har et overordnet strategisk ansvar for utvikling og gjennomføring av de mål som beskrives i programplanen. Finansieringsplanen skal gjenspeile kostnadene forbundet med de virkemidler som velges for å nå målene. Ressurser som kan mobiliseres er FoU-tid i stillinger (bundet til personer eller frigjort for tematisk prioritering av programstyret), rekrutteringsstillinger, strategiske midler fra avdelinger og HiO sentralt, og penger fra ulike eksterne kilder. Finansieringsplanen vil dels være en søknad om/forslag til intern ressursallokering og dels en målsetting om ekstern finansiering.
 - Finansieringsplanen skal i første omgang konkretiseres i et budsjettforslag for 4-årsperioden 2007-2010. Forslag til justering av det kommende årets budsjett fremmes i forbindelse med høgskolestyrets årlige budsjettseminar i september. Programstyret skal, så langt det er hensiktsmessig, bruke årsplanverktøy. Årlig rapport om måloppnåelse sendes rektor 1. februar
 - Ved utgangen av 2008 skal programstyret gi høgskolestyret de første anbefalinger om forutsetningene for videre drift.

3. Faglig rammeverk

KLOK står for Kommunikasjon, Læring, Oppvekst og Kultur. Disse fire områdene er tilstrekkelige tematiske fundamenter for FoU-arbeidet i KLOK, og de skal defineres bredt. KLOK satser på å utvikle en langsiktig profil som vektlegger brede, avdelingsovergripende emner og som kan bygge bro over de fire tematiske fundamentene. KLOK-programmet skal være både en initiator og en møteplass som styrker og videreutvikler eksisterende FoU ved HiO.

Foreslåtte samlende og overgripende for KLOK emner er:

- a. Profesjonsutdanning og yrkespraksis i et komplekst samfunn (storbyen)*
- b. Det internasjonale samfunnet og dets utfordringer*
- c. Språk, bilder, medier og performative begivenheter*
- d. Verdier og etikk i profesjonsdannelse, yrkesutøvelse og forskning*
- e. Forskningskommunikasjon og formidling*

KLOK skal være med på å generere ny kunnskap, som er relevant for to viktige nivåer:

- *utdanningsnivå*, hvor vår forskning skal styrke den forskningsbaserte undervisning ved HiO gjennom å ha aktive forskere som lærere. En styrket FoU- satsing skal fremme fagets og de ansattes evne til selvrefleksjon, hvor faglige fundamenter og teoretiske modeller til enhver tid er gjenstand for kritisk ettertanke. Slik kan de enkelte fagene som det undervises i også være i en levende prosess, og være relevant i forhold til endringer i samfunnet.
- *samfunnsnivå*, hvor vi retter oss mot ulike samfunnsoppgaver som skal løses, slik at forskningen har relevans for samfunnet, først og fremst i et langsiktig perspektiv, men hvor vår forskning også skal fungere kritisk i forhold til ulike oppsatte samfunns mål.

KLOK skal også søke relevans i forhold til samfunnsinstitusjoner som er knyttet til de ulike utdanningene, og som utgjør stammen i programmet.

Vedlegg 2. KLOKs prosjektportefølje

I gjennomgangen presenteres prosjekter innenfor KLOK som vi ønsker å satse på de nærmeste årene. Prosjektene presenteres i tematisk rekkefølge. Prosjektene har ulik status, i tråd med kriteriene nedenfor, vedtatt i styret 26.11.06:

Porteføljen består av KLOK-prosjekter på fem nivåer:

1. Prosjekter som har fått såkornmidler
2. Prosjekter som har fått positiv vurdering i for eksempel NFR eller fagfeller og/eller ligger an til å få ekstern finansiering
3. Prosjekter som har fått ekstern finansiering
4. Prosjekter som er finansiert eksternt og har fått såkornmidler til videreutvikling/videreføring
5. Idéer til såkornprosjekter innenfor temaer som er relevante for KLOK

Prosjektene presenteres etter følgende mal:

Tittel

Prosjektbeskrivelse (summarisk)

Navn på prosjektleder

Kontaktperson ved HiO

Samarbeidspartnere

Tematikk og relevans for KLOK

Nivå

I gjennomgangen grupperes prosjektene slik at de faller inn under ulike temaområder i KLOK, kommunikasjon, læring, oppvekst, kultur. Flere prosjekter rommer flere av disse elementene, og det kan være vanskelig å gruppere på en meningsfull måte. På grunn av sin overlappende karakter, vil prosjektene derfor inndeles i to KLOK- kategorier, hvor ”kultur” blir bindemiddelet i begge, i estetisk og språklig forstand i kategori I, og i mer sosiokulturell forstand i kategori II:

I. Kultur og kommunikasjon

II. Kultur, læring og oppvekst

En oversikt over de vedlagte prosjekter:

I. Kultur og kommunikasjon:

1. Public Libraries – Arenas for Citizenship (”PLACE”). JBI.
2. Digitale medier og storbylivet. JBI
3. Visuell kommunikasjon, film, foto og video. JBI.
4. Kommunikasjon, språk og retorikk. JBI
5. Pressehistorie. JBI.
6. Kunst som læringsressurs – en vitenskapelig undersøkelse av nordiske museers kunstpedagogikk. EST.
7. Medvirkning til urban design – utvikling av designdidaktikken som forskningsfelt. EST:
8. Kultursatsing i byer. Doktorgradsgradsprosjekt ved KLOK/EST.
9. Estetisk kompetanse i billedmuseum og skole. EST.

II. Kultur, læring og oppvekst:

10. Den flerkulturelle barndommen. FLU.
11. Multiplicity, diversity and inclusive education. LU.
12. Fra margarinfabrikk til barnehage. Om transformasjoner og brudd i det barnepedagogiske feltet. FLU.
13. Barns omsorgskarrierer. FLU.
14. Skoler og oppvekstvilkår i storby. Doktorgradsprosjekt i KLOK/LU
15. Barns estetiske uttrykk. Doktorgradsprosjekt i KLOK/LU
16. Gettoisering i storby. Doktorgradsprosjekt ved KLOK/SEFIA
17. Studenter fra Nord og Sør. SEFIA

I. KULTUR OG KOMMUNIKASJON

1. Tittel: Public Libraries – Arenas for Citizenship ("PLACE")

Prosjektbeskrivelse:

Prosjektet handler om biblioteket som en arena som kan styrke brukernes *sosiale kapital*, en institusjon som kan representere sivilsamfunnets styrke og være et stedsskapende element. En viktig teoretiker for analyse er Robert Putnam og hans teori om *community*, samt ulike perspektiver på *citizenship*. Prosjektet har ambisjoner om å bli et større tverrfaglig forskningsprosjekt, med deltakere fra Høgskolen i Tromsø, Arkitektthøgskolen, og Avdeling for lærerutdanning ved HiO og SEFIA. Ulike bydeler i Oslo, som Røa og Søndre Nordstrand, samt Tromsø, er i utvalget. Den fremtredende Robert Putnam var her som hovedinnleder på en større konferanse som prosjektet arrangerte i mai 2006, støttet av KLOK-midler. Han uttrykte stor interesse for prosjektet, og det er ønske om samarbeid mellom HiO og hans forskergruppe "Saguaro Seminar on Civic Engagement in America" ved Harvard University.

Prosjektet søkte støtte i strategiske instituttprosjekter i NFR i vår. De fikk ingen støtte, men kom høyt på vurderingsskalaen fra fagkonsulentene. Vi har brakt i erfaring at i NFR følte de seg bundet av HiOs interne prioritering i denne søknadsrunden, her sto "Place" på tredje plass. Derfor ble det ingen bevilgning. Prosjektet har fått 15 000 i såkornmidler våren 2006 til konferansestøtte, og 60 000 høsten 2006 til utarbeidelse av artikkel basert på en delstudie, og forbedring av søknaden til NFR. Om ønskelig fra prosjektets side, må ytterligere støtte vurderes av KLOK. Dette er et strategisk viktig prosjekt for HiO.

Prosjektleder: Professor Ragnar Audunson, JBI

Kontaktperson ved HiO: Profesør Ragnar Audunsson

Samarbeidspartnere: Arkitektthøgskolen, UiT.

Tematikk og relevans for KLOK: Kommunikasjon, oppvekst, læring, kultur

Nivå: 1,2,5

Målsetting for KLOK: Få fullfinansiering i NFR, eller tilnærmet dette. Søker SHP/NFR i 2007. KLOK-leder har bistått i utvikling av søknad.

2. Tittel: Digitale medier og storbylivet

Prosjektbeskrivelse:

Mediebransjen går gjennom store strukturelle endringer med store omveltninger i markedet. På eiersiden skjer det store forandringer der Mecoms oppkjøp av Orkla Media og fusjonen mellom Aftenposten, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad i det nye selskapet Media Norge er blant de viktigste. Begge disse oppkjøpene er et direkte resultat av at den digitale medieutviklingen skaper en ny markedssituasjon som fører til at de mektigste aktørene må posisjonere seg på nytt i kampen for framtidens lesere og annonsekroner.

De strukturelle utviklingstrekkene i markedet får store konsekvenser for forholdet mellom internett og redaksjonenes egne nettaviser. Vi er nå vitne til at flere parallelle utviklinger påvirker mediemarkedet i årene som kommer. Avisenes papiroppslag synker og det tradisjonelle avismedium har problemer med å trekke til seg nye lesere som ungdommer og minoritetsgrupper. Annonsevolumet på nettet øker samtidig som de tradisjonelle papiravisene merker nedgang i annonseinntektene. Dette får konsekvenser for avisenes måte å organisere sin egen publisering og redaksjonelle organisering. De ulike avisene har valgt ulik strategi i forholdet mellom sine tradisjonelle redaksjoner og netteredaksjonene. Noen har felles redaksjon og en nettpublikasjon som er en digitalisert utgave av papiravisen, mens andre har separate redaksjoner og publiseringskanaler som i realiteten konkurrerer med hverandre. De fleste større medier organiseres nå i mediehus som satser på multimediaorganisering. Norges største avis konkurrer med NRK og andre kringkastingsselskaper om publikums oppmerksomhet gjennom egne radio, og fjernsynssendinger og egne nettsider. De store endringer på den teknologiske fronten og på eiersiden vil også påvirke vår tradisjonelle oppfatning av journalistrollen og forholdet mellom mediene og deres brukere.

Dagbladet har opprettet "Blink" som Norges største nettsamfunn". Siden Blink ble startet i 2002 og har høsten 2006 over 310 000 registrerte medlemmer. Dagbladet omtaler seg som Norges nest største by. VG har svart med en oppfordring til leserne om å "flytt inn i Nettby.no". "Nettby" er Norges nyeste by grunnlagt i 2006. I metaforer som "by" og begrepene "nettsamfunn" ligger det visjoner fra Dagbladet og VG om forhold som peker utover tradisjonell bruk av massemedier. På Blink kan registrerte medlemmer få tilgang til gratis dataspill, diskusjonsfora om ulike temaer, blogge om aktuelle temaer eller lese siste nytt fra Dagbladets nettsider eller høre på radio. Utfordringen for journalistikken er selvsagt at den drukner i ulike atspredelser og at skille mellom journalister og brukere blir mer diffust fordi journalistikkens grenser blir uklar og at brukerne selv inntar journalistiske posisjoner gjennom sin egen rapportering. Dette i seg selv innebærer en framtidig utfordring for journalistrollen. I forlengelsen av denne debatten må jo journalistene stille seg spørsmålet hvor de selv vil sette grenser for hva slags oppgaver det er rimelig at de skal ta på seg i "nettsamfunnet". Hittil har mange tradisjonelle medier trodd at de kan overleve på nettet ved å bygge videre på sitt etablerte avisnavn med lange publisistiske tradisjoner. Mange tegn i tiden tyder på at det ikke stemmer. Den oppvoksende slekt og det flerkulturelle samfunn skaper seg helt nye medievaner der bruker-tilgjengelighet og egne kommunikasjonsbehov betyr mer enn familiens gamle medievaner. Søkmotoren Google suksess på det internasjonale annonsemarkedet og den globale suksessen til nettstedet MY Space, er uttrykk for denne strategiske forflytningen i markedet. Overgangen fra den tradisjonelle avisteknologien til en ny digital medievirkelighet med interaktive og brukervennlige plattformerer skjer raskere enn de fleste eksperter dristet seg til å spå for bare kort tid siden. Sosial interaksjon finner i økende grad sted med hjelp av digitale nettverk.

Det pågående forskningsprosjektet "Digitale medier og redaksjonell endring" går inn i sin avsluttende fase og de perspektivene som beskrives overfor representerer nye utfordringer for forskningen på digitale medier. Tematikk for mulige oppfølgingsstudier kan både være knyttet til etiske problemstillinger i profesjonsutøvelsen, nye brukermønstre i en digital mediehverdag, utfordringer for mediebransjen knyttet til nye brukermønstre i det flerkulturelle samfunn og forholdet mellom gratisaviser, digitale nettaviser og tradisjonelle papiraviser.

Det pågående prosjektet har samarbeidspartnere på Journalistutdanningen og Førskoleutdanningen. Forskningsfeltet har potensiale til å trekke inn samarbeidspartnere fra andre avdelinger. Det pågående prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd og har fått såkornmidler fra KLOK for å finansiere en rapport brukerkonferanse med yrkesaktive journalister som er publisert i HIOs rapportserie. I vårsemesteret skal det avholdes en konferanse i profesjonsetikk av Journalistutdanningen i samarbeide med Førskoleutdanningen med støtte fra KLOK.

Prosjektleder: Professor Rune Ottosen

Kontaktperson ved HiO: Professor Rune Ottosen

Samarbeidspartnere: FLU

Tematikk og relevans for KLOK: Kommunikasjon

Nivå: 1,3,4 og 5

Målsetting for KLOK: Innlemme i KLOKs kunnskapsportefølje, samt bistå i søknadsprosesser for finansiering av videre utdypinger.

3. Tittel: Visuell kommunikasjon, film, foto og video

Prosjektbeskrivelse:

I dagens informasjons- og mediesamfunn hvor TV stadig er det mest populære medium både internasjonalt og i Norge, spiller visuell kommunikasjon en sentral rolle i medie- og kommunikasjonsteori, jf. Espen Ytreberg (2006). *Medie- og kommunikasjonsteori*, Oslo: Universitetsforlaget. Visuell kommunikasjon er viktig både innen "gamle medier" (papirbaserte aviser, tidsskrifter, "enveis" radio/TV) og de elektroniske og interaktive "nye medier" (nettsider, nettaviser, blogger, e-post, CD/DVD, elektroniske kiosker, virtual reality, dataspill, interaktiv TV, IP-telefoni, mobiltelefoni, podcasting), jf. Lev Manovich (2001) *The Language of New Media*. Cambridge, Mass.: MIT Press. Raske teknologifremskritt bidrar til at visuell kommunikasjon (som er spesielt krevende mht overføring/lagring) er av økende betydning også i praksis- og profesjonsfeltet, og i utdanning på alle nivåer, jf. J. O'Reilly & J.V.Steen (2006). "Mediekonvergens", Oslo: Mediebedriftenes Landsforbund/Avis i skolen. I journalistforskningen er det også et spesielt behov for å generere ny forskning på forholdet mellom visuelle komponenter i journalistikken og tradisjonell tekst.

Teori- og metodegrunnlaget innen medierett forskning på visuell kommunikasjon er mangfoldig og henter inspirasjon fra bl.a. teknologiske, estetiske, semiotiske, bildeteoretiske, mediesosiologiske, flermediale, mediediskursive, organisasjonsteoretiske, narratologiske og resepsjonsteoretiske perspektiver.

Avdeling JBI tilbyr i dag en BA i fotojournalistikk, og på bachelorstudiet i journalistikk er

TV/videospesialisering en valgmulighet. Videre har avdelingsstyret vedtatt en studieplan for mastermodul i videojournalistikk. Innen vår BA i medie- og kommunikasjonsfag tilbys også video og filmvitenskap. Vi er derfor i gang med å bygge et fagmiljø for visuell kommunikasjon med bidrag fra Journalistutdanningen, Fotojournalistutdanningen, Medie- og kommunikasjonsfag og AV-tjenesten. Dette fagmiljøet vil bli fysisk samlokalisert når omrokkeringen er avsluttet, siden alle disse funksjonene skal inn i P48.

På denne bakgrunn vil forskning i visuell kommunikasjon med vekt på film, foto og video bli et satsingsområde. Avdelingen har også planer om en master i medie- og kommunikasjonsvitenskap med ulike obligatoriske og valgfrie moduler hvor visuell kommunikasjon med vekt på film, foto og video vil inngå.

Prosjektet "Norwegian-Chinese Media Research" (også omtalt i vedlegg 2, Internasjonalisering) omfatter forskere fra JBI, EST, IU, PUS, SEFIA og LU samt flere forskere og dr.gradsstipendiater fra UiO. Prosjektet omfatter flere delprosjekter innen visuell kommunikasjon, film, foto og video, bl.a. Robert Vaagan og gjesteforsker dr. Wangyu "Towards national policies on digital terrestrial television in Norway and China". Prosjektet fikk KLOK-støtte høsten 2006 og er også innvilget støtte fra BILAT-ordningen i NFR desember 2006. I tillegg har man søkt Rådet for anvendt medieforskning om finansiering. Det vil også søkes EU-finansiering i løpet av 2007.

Blant andre konkrete prosjekter som er igangsatt nevnes "Visuell retorikk i nettdesign for barn og unge" som har fått KLOK-støtte. I tillegg er det flere prosjekter som er i startfasen innen film (senmoderne dannelsesstekster), foto (forholdet mellom visuelle komponenter i journalistikken og tradisjonell tekst) og video (lærebok i video).

Prosjektleder: Førstemanuensis Robert Vaagan

Kontaktperson ved HiO: Førstemanuensis Robert Vaagan

Samarbeidspartnere: UiO, Communication University of China

Tematikk og relevans for KLOK: Kommunikasjon

Nivå: 1, 2, 5

Målsetting for KLOK: Å bidra til finansiering av større forskningsprosjekt, for eksempel gjennom såkornmidler til utarbeidelse av søknad. Planlegger å søke kulturforskningsprogrammet til NFR om finansiering, frist i oktober 2007, hvor en temakonferanse ved HiO våren 2007 skal gi sonderinger i forhold til en slik søknad.

4. Tittel: Kommunikasjon, språk og retorikk

Prosjektbeskrivelse:

Retorikk er kunsten å velge rett språkuttrykk til rett innhold til rett målgruppe i den rette situasjon. Det innebærer at retoriske studier er studier av effektiv kommunikasjon - språk brukt i ulike sammenheng. Språkbegrepet blir dermed vidt. Det er i hovedsak tale om tale om verbalspråk, men understøttelse ved bilder, fotografier og andre semiotiske tegnsystemer inngår sentralt. Retoriske studier omfatter også framføring. Det innebærer at kroppsspråk og andre ikke-verbalspråklige signaler inngår. Ikke minst interessant er retorikken en svært velegna fagtradisjon for å analysere implisert budskap: Hva befinner seg "mellom linjene" i en tekst? I denne sammenhengen inngår også studium av retorisk argumentasjon. Den nye medieteknologien utvider plattformen for kommunikasjon på en slik måte at vi stadig finner nye kommunikasjonssituasjoner der en må ta retoriske hensyn. JBI har et kvalifisert fagmiljø for retoriske studier av journalistiske tekster og andre medietekster i avis, radio, TV og

internett. Forutsetningene er særlig store hos oss for studier av retorikk i faktabaserte tekster. Fiksjonstekster har andre vel så store forutsetninger for å arbeide med. Utforskning av sjangrer i retorisk sammenheng har vi en solid fagtradisjon for hos oss. Retoriske hensyn spiller inn ved utforming av nye sjangeruttrykk som nye kommunikasjonssituasjoner krever. JBI vil fortsette å utforske mediekommunikasjon i retorisk perspektiv, derunder sjangerutvikling. Nye medier skaper stadig nye kommunikasjonssituasjoner, og formidlingsløsningene som velges i disse nye situasjonene, må studeres i lys av hensikten med kommunikasjonen. Hvor effektivt kommuniseres det? At medieteknologien endrer seg, er ikke nytt. I beskrivelse av endring av den retoriske forståelsen og de retoriske løsningene over tid, også i utforming av sjangrer, har vi vært godt med i norsk forskning i flere tiår, og ønsker å fortsette med det. I den sammenhengen vil flere studier i vårt fagmiljø bidra til utvikling av firebindsverket Norsk Presses Historie. Medietekstenes retorikk bør også studeres i historisk perspektiv for at en bedre skal forstå de retoriske løsningene som velges i vår tid.

En rekke aktuelle forskningsprosjekter ønskes igangsatt på dette feltet, bl.a. Retorikk og språklig kvalitet i nettjournalistikken; Web 2.0 i journalistikken; Sjanger- og diskursendringer knyttet til stoffsamarbeid i journalistikken; Nettaviskontekstens betydning for tekstforståelsen; Tekstreklame i forbrukerjournalistikken og Nyhetsdiskursen og lesernes politiske preferanser.

Prosjektleder: Studieleder/prodekan Thore Roksvold

Kontaktperson ved HiO: Thore Roksvold

Samarbeidspartnere: Landslaget for norskundervisning

Tematikk og relevans for KLOK: Kommunikasjon

Nivå: 3, 5

Målsetting for KLOK: Å bidra til finansiering av større forskningsprosjekt, for eksempel gjennom såkornmidler til utarbeidelse av søknad.

5. Tittel: Pressehistorie

Prosjektbeskrivelse:

Pressehistorien kan bidra til å skape bevissthet om de lange linjer i kulturhistorien med vekt temaer som har betydning for KLOKs virksomhet. Et pågående pressehistorisk prosjekt skal slutføres i 2010 med en nyskrivning av Norsk presses historie i fire bind. Flere av medarbeiderne på Journalistutdanningene er involvert i prosjektet. Av de temaene som er relevante for KLOK er en historisk gjennomgang av hvordan minoriteter er representert i norsk presse. Den russiske språkforskeren Bakhtin ville kanskje sagt at pressehistorie er viktig også i lys av Norges overgang fra relativt monofont til relativt polyfont samfunn. Dette har relevans og betydning for dagens debatt om det flerkulturelle Norge. Av andre delprosjekter kan nevnes ytringsfrihetens vilkår i perioder der internasjonale forhold legger føringer for den nasjonale sikkerhetspolitiske agenda. Her er det interessante paralleller mellom debatten om beredskapslovene under den kalde krigen i 1950-årene og "krigen mot terror" etter 11.9. 2001. Selv om fiendebildene har endret karakter fra kommunismen til islam er mange problemstillinger felles. Blant disse kan nevnes endring i lovgivning med påskudd i en ytre trussel, grenser for medienes ytringsfrihet og fenomener som journalisters selvsensur.

Prosjektleder: Professor Rune Ottosen, JBI

Kontaktperson ved HiO: Professor Rune Ottosen, JBI

Samarbeidspartnere: Norsk pressehistorisk forening, UiB, BI, HiVo

Tematikk og relevans for KLOK: Kommunikasjon, kultur

Nivå: 1, 5

Målsetting for KLOK: Å holde kontakt med historiske prosesser for forstå samtidens prosesser. Viktig perspektiv i KLOK. Kan utdypes videre i nye prosjekter.

6. Tittel: Kunst som læringsressurs – en vitenskapelig undersøkelse av nordiske museers kunstpedagogikk

Prosjektbeskrivelse:

Forespørsel etter forskning om kunstpedagogikk/kunstformidling ved kunstmuseene er stor i de nordiske landene. Det finnes i dag ingen nordiske program som prioriterer dette forskningsområdet. Prosjektet: "En vitenskapelig undersøkelse av de nordiske museers kunstpedagogikk" bygger videre på de forskningsresultatene som vises i prosjektet: "Bild och konstpedagogisk forskning og utviklingsarbeid i Norden" 2001 – 2002. Det utgår dermed fra et kunstrelatert underlag som beskriver behov og forutsetninger i de nordiske landene. Å ta skrittet fra en kartleggende til en empirisk fase fremstår som særdeles aktuelt. Prosjektets mål er: gjennom samarbeide med relevante nordiske universiteter å gjennomføre en komparativ undersøkelse av pedagogisk praksis på utvalgte kunstmuseer i Norden, med den hensikt å beskrive museers kunstpedagogiske innsatsområder. Det langsiktige målet er å skape et vitenskapelig dokumentert underlag for samordnet innsats for å styrke den pedagogiske praksis ved de nordiske museene, og dermed bidra til at billedkunsten blir en tilgjengelig læringsressurs. En slik vitenskapelig studie vil være et viktig bidrag til å klarlegge hvordan intensjonene i kulturpolitiske måldokumenter skal oppfylles. Undersøkelsen skal konsentreres om formidling av samtidskunst rettet til unge, da det er prosjektets hypotese at det er innenfor dette området den mest eksperimenterende og interessante kunstpedagogiske virksomheten finner sted. Første paper (Venke Aure) presenteres på Nordisk Pedagogisk Forskningskonferanse mars 07 i Åbo. Prosjektet er et nordisk forskningssamarbeid med muligheter for å danne fundament for deltagelse i større prosjekter innen EU, f.eks. Balt-Art. Prosjektdeltagelse av masterstudent ved HiO est. er planlagt. Prosjektet vil gjennomføre en komparativ undersøkelse av pedagogisk praksis ved nordiske museer med hovedvekt på formidling av samtidskunst rettet til unge, og framskaffe dokumentert underlag for å styrke denne og bidra til at billedkunsten blir en tilgjengelig læringsressurs.

Prosjektleder: Tittel (?) Benita Nilsson.

Forskningsleder: Professor Bengt Olsson, Gøteborgs Universitet.

Kontaktperson ved HiO: Førstelektor Venke Aure

Samarbeidspartnere: Museer: Nasjonalmuseet, Oslo. Moderna Museet, Stockholm. Statens Museum for Kunst, København. Kiasma, Helsinki. Akvarellmuseet, Skärshamn.

Tematikk og relevans for KLOK: Nordiske museers kunstformidling/kunstpedagogikk. Kulturarenaer, kulturmøter. Barn og unges oppvekstvilkår. Lærende og dannende arenaer. Bildets kommunikasjon og formidling. Kultur kommunikasjon, læringsprosesser læringsarenaer, oppvekstvilkår.

Nivå: 3, (Nordisk Ministerråd: 450 000), 5

Målsetting for KLOK: Innlemme prosjektet i KLOKs kunnskapsportefølje og nettverksbygging innen estetiske fag/forskning.

7. Tittel: Medvirkning til urban design – utvikling av designdidaktikken som forskningsfelt

Prosjektbeskrivelse: Prosjektet vil utvikle kunnskap knyttet til utdanning innen design og arkitektur spesielt med utgangspunkt i et ønske om å involvere innbyggere i utvikling av offentlige rom, og gi grunnlag for styrking av det designdidaktiske forskningsfeltet ved HiO. Feltet har ikke paralleller innenfor universitetssystemet, her har HiO et nasjonalt ansvar. I prosjektet knyttes koblingen mellom urbandesign, medvirkerprosesser og designdidaktikk til utvikling av romlig visuell kompetanse og utdanning for medborgerskap (citizenship). Kunnskap om denne koblingen aktualiseres ved at design og arkitektur har fått en sentral plass i *Kunnskapsløftet* og de læreplaner som ble iverksatt fra 2006. Med offentlige rom menes byområder, steder og bygg som ulike grupper i en bykontekst kan identifisere seg med når det gjelder symbolbruk og visuelle virkemidler, tilgjengelighet og bredt spekter av bruksmåter. Prosjektets overordnede problemstillinger er: Hvilken kompetanse er det nødvendig og utvikle og styrke for å fremme aktiv medvirkning i planlegging og utforming av byrom? Hvordan skal skoleverket bidra til utviklingen av romlig visuell kompetanse knyttet til formgivning av det offentlig rom? Hvilke fagdidaktiske utfordringer står utdanningen innenfor design og arkitektur overfor i disse sammenhengene?

Navn på prosjektleder: Professor Liv Merete Nielsen.

Kontaktperson ved HiO: Professor Liv Merete Nielsen.

Samarbeidspartnere: Arkitekt- og designhøgskolen i Oslo, TDM og LU. To allerede finansierte dr. stipendiater på EST inngår i prosjektet.

Tematikk og relevans for KLOK: Utvikle kunnskap om brukarmedvirkning i design av offentlige byrom. Storbyen som kontekst for kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur. Lærende og dannende arenaer. Barn og unges oppvekstvilkår. Det offentlige rom; lokalt, globalt og virtuelt. fagdidaktiske problemstillinger. Brukarmedvirkning. Nye dialoger, læringsprosesser, læringsarenaer. Kommunikasjon, Oppvekstvilkår.

Nivå: 2, 5.

Målsetting for KLOK: Gjennom samarbeid mellom KLOK og TDM søkes SHP/NFR-midler til dette prosjektet våren 2007.

8. Kultursatsing i byer. Doktorgradsgradsprosjekt i KLOK (EST)

Interessen er rettet mot en kritisk undersøkelse av hvordan kultur og estetikk brukes for å oppgradere, profilere og utvikle byer. Det er ønskelig med en komparativ studie av strategier i ulike byer, som privat-offentlig samarbeid, profesjoner, grupper og institusjoner særlig involvert, hvilke interesser som spesielt ivaretas. Og til slutt: Hvilke resultater - kulturelle, sosiale, økonomiske - synes denne satsingen å gi?

Prosjektleder: Doktorgradsstipendiat Heidi Bergsli

II. KULTUR, LÆRING OG OPPVEKST

9. Tittel: Arena - Flerkulturelle barndommer

Prosjektbeskrivelse

ARENA-nettverket ble opprettet i desember 2004 og har til hensikt å samordne, støtte og utvikle forståelser omkring flerkulturell pedagogisk forskning og praksis.

Arena har fått tildelt såkornmidler i tre omganger, første gang januar 2005. Ressursene har vært benyttet til nettverksbygging, seminarvirksomhet, konferanser, støtte til prosjekter som inngår i Arena sin profil, utvikling av kompetansebaser, nettsted, og som en konsekvens av dette arbeidet - skrive forskningssøknader som kan bygge på bærekraftige nettverk.

Flerkulturalisme og kultur mangfold er en identifiserbar fellesnevner for flere avdelinger ved HiO i Oslo. Med sin beliggenhet er HiO's kanskje fremste oppgave å utdanne profesjonsutøvere til et samfunn som representerer og har kunnskap om et kulturelt mangfold. Et samarbeid gir økte muligheter for utfylle hverandre faglig, didaktisk, undervisnings- og forskningsmessig.

Arena-prosjektet arbeider med kompetanseutvikling i *samarbeid med* praksisfeltet gjennom å tilrettelegge for møteplasser, faglig dialog og erfaringsutveksling. Et slikt samarbeid er et av kjennetegnene for ARENA. Arena har initiert FoU- arbeid og forskningssøknader på tvers av avdelinger og kompetanse- og erfaringsgrunnlag.

Arena-prosjektet har sitt utspring i førskolelærerutdanningen, men har gjennom ulike delprosjekter samarbeidet med aktører på tvers av avdelinger ved HiO i praksisfeltet, kunnskapsmiljøer, regionale og lokale myndigheter og ulike organisasjoner. Målsettingen er å utvikle ny kunnskap og forskning rettet mot det barnefaglige- og flerkulturelle praksisfeltet.

Aktiviteter og delprosjekter i perioden:

- April 2005: Seminar med 50 deltagere fra ØKS, LU JBI, SEFIA, EST og NAFO samt enkeltpersoner. Eksterne innledere og innledere fra HiO. Diskusjon knyttet til ulike kunnskapssyn.
- Mai 2005: Seminar med 30 deltagere ØKS, LU JBI, SEFIA, EST og NAFO. Ekstern innleder. Forberedelse av søknad knyttet til Strategisk høgskoleprogram.
- August 2005- januar 2007: Sju åpne seminarer lagt på ettermiddagstid med bred representasjon fra praksisfeltet. 20-50 deltagere. 1-2 innledere og debatt. Fokus på den flerkulturelle praksis. Det planlegges ytterligere to samlinger våren 2007.
- Januar 2005- januar 2007: Utviklet FoU-base og nettsted <http://www.lu.hio.no/arena/>
- I perioden har vi skrevet tre søknader til NFR: a) "Strategisk høgskoleprogram" jan 2006, b) IMER programmet (mars 2006), c) ISP programmet. Ingen av prosjektene har fått støtte. Arena inngår i søknad knyttet mot d) "Praksisrettet barnehageforskning" søknadsfrist medio februar 2007
- Konferanse 1. juni 2007: Samarbeid med aktører fra LU, ØKS, SU, bydel Sagene, eksterne representanter. Konferansen skal munne ut i en artikkelsamling. Vi har hatt møte med Kunnskapsforlaget som har stilt seg positive.
- Gitt støtte til delprosjekter eksempelvis: "Writing with Muslime Women" og videodokumentasjon av "Kompass for assistenter i barnehage med

minoritetsbakgrunn”. Begge prosjektene inngår som mulige og ønskede forskningsområder/NFR søknader.

Prosjektleder: Høgskolelektor/ stipendiat Ann Merete Otterstad LU, Mette Tollefsrud, studieleder LU

Kontaktperson ved HiO: Ann Merete Otterstad og Mette Tollefsrud

Samarbeidspartnere: Varierende fra prosjekt til prosjekt.

Tematikk og relevans for KLOK: Multikulturalisme, flerkultur, storby, tverrprofesjonelt samarbeid, barnefaglig kunnskap. Læring, oppvekst, kultur.

Nivå: 1, 4 og 5

Målsetting for KLOK: Å støtte ARENA i utvikling av et større eksternt finansierte forskningsprosjekt.

10. Tittel: Multiplicity, diversity and inclusive education

Prosjektbeskrivelse:

Dette prosjektet handler om alternative læringsarenaer i flerkulturelle bysamfunn. Kan kulturarenaer tilby læring og kompetanse som er tilpasset elever som faller utenfor den formelle læringsarena, som skolen er? Også i dette prosjektet står biblioteket sentralt. Det flerkulturelle Søndre Nordstrand er foreløpig valgt som case, hvor samarbeidet mellom skole og bibliotek skal bli gjenstand for en grundig undersøkelse, et prosjekt som har vært planlagt som et nært samarbeid med Deichmanske bibliotek, skolebiblioteket og fem grunnskoler i bydelen, samt foreldre, o.a., i bydelen. Et seminar hvor disse aktører var til stede ble arrangert vinteren 2006, og det var stor interesse for prosjektet ved skolene, samt biblioteket. Det teoretiske utgangspunktet er bygget på Deleuze, hvor begrep om *mangfold og forskjeller* heller enn perspektiver om Vi-De andre og kategoriske identiteter står sentralt. Joron Pihl arrangerer en seminarrekke om Deleuze for alle ansatte ved HiO høsten 2006 som både forberedelse og skolering i dette feltet.

Det ble søkt treårige midler i NFR i programmet ”Praksisrettet FoU” våren 2006. Det ble ingen finansiering, men prosjektet fikk en høy vurdering fra fagkonsulentene. Prosjektet har fått 65 000 i såkornmidler i 2005, samt 30 000 høsten 2006.

Andre bydeler vurderes nå i neste planleggingsrunde for å få prosjektet på beina, som Sagene.

Prosjektleder: Professor Joron Pihl, LU

Kontaktperson ved HiO: Professor Joron Pihl, LU

Samarbeidspartnere: Høgskolen i Agder, Sorbonne universitet, Paris (Alain Pierrot).

Tematikk og relevans for KLOK: Læring, oppvekst, kultur

Nivå: 1, 2

Målsetting for KLOK: Bistå i styrking av muligheten til ekstern finansiering av et forskningsprosjekt. Mulige kilder undersøkes fortløpende, programlederen for KLOK er aktiv medspiller i dette. Praksisrettet FoU i NFR vurderes på nytt i 2007.

11. Tittel: Fra margarinfabrikk til barnehage. Om transformasjoner og brudd i det barnepedagogiske feltet.

Prosjektbeskrivelse:

Denne studie vil rettes mot et særskilt case knyttet til Oslo som en flerkulturell by, og mot en bydel med sammensatte utfordringer når det gjelder familiestruktur og omsorg, tjenestebilde, sosiale forskjeller og kulturell tilhørighet.

Vi har en antakelse om at det er en sammenheng mellom muliggjøringen av store barnehageinstitusjoner og nye pedagogiske modeller. Å kunne tenke seg en stor institusjon med 440 barn muliggjøres av den faglige tenkningen i feltet. Det som tidligere har preget barnehagemodellen, fysisk og faglig, det lille, hjemlige formatet, erstattes i vårt fokus av det vi ser for oss som en stor og kompleks institusjon. Det knytter seg mange nye spørsmål til dette, som vi ser på som særdeles faglig interessante og relevante, og som vi vil presentere underveis.

Samtidig som storbyen er preget av en sammensatt befolkning, fortetninger og nærhet, og komplekse strukturer, er storbyen også en kontekst hvor tomtearealene er knappe, og hvor en må finne nye og utradisjonelle løsninger på barnehagenes utforming. Store sykehus og fabrikker blir brått egnet som barnehager. For noen er dette faglig provoserende, for andre noe som inspirerer til nytenkning. Vi ønsker å stå i dette spenningsfeltet i vårt forskningsprosjekt.

Et brudd?

Vår antakelse er at margarinfabrikken på Sagene kan representere et kvalitativt *brudd* med modeller som har eksistert i dette fagfeltet hittil. Vi ønsker å studere utviklingen av en ny barnehage i lys av ulike sammenfallende fenomener, og vi ønsker å undersøke om vi er inne i en tid med kvalitativt nye tenkemåter i barnehagefeltet. Vi ønsker å se fysisk utforming, faglig iverksetting og en storbykontekst i sammenheng. Prosjektet vil ha et prosessuelt preg, og delvis eksperimentelt preg, og praksisfeltet inngår som aktive deltakere i vår forskningsprosess.

Prosjektleder: Professor Oddrun Sæter

Kontaktpersoner ved HiO. Studieleder Mette Tollefsrud, LU, professor Oddrun Sæter, KLOK

Samarbeidspartnere: NOVA, Høgskolen i Vestfold

Tematikk og relevans for KLOK: Oppvekst

Nivå: 5

Målsetting for KLOK: Bistå konkret i utvikling av et forskningsprosjekt, søker praksisrettet FoU i NFR våren 2007. KLOK-leder skal delta aktivt i forskningen i prosjektet.

12. Tittel: Barnehagen som omsorgsarena

Prosjektbeskrivelse:

Vi vil beskrive arbeidet med små barn i noen barnehager for å utvikle kunnskap om dagliglivet i barnehagen for de minste barna. Vi søker å skape et nyansert bilde av mangfoldige dagligliv i ulike barnehager med ulike kulturelle og erfaringsmessige

referanserammer. Studien har et eksplisitt barneperspektiv og metodeeksplorerende tilnærming.

Kort presentasjon av prosjektet:

Prosjektet er Avdeling for førskolelærerutdanning ved HiO i Oslos del av hovedprosjektet Barns omsorgskarrierer: Barnehagen som ledd i en omsorgskjede for barn opp til 3 års alder i samarbeid med NOVA. Prosjektet er finansiert av NFR og Velferdsprogrammet fra 2005—2008.

Bakgrunn for undersøkelsen

Mens NOVA retter oppmerksomheten mot foreldrenes valg av omsorgstilbud for barn under tre, retter vi ved HiO fokus mot barnehagen som omsorgsarena. Gjennom en kvalitativ tilnærming ønsker vi å identifisere og beskrive innhold, struktur, aktiviteter og relasjoner i 10 barnehager for derigjennom å bidra til å utvikle større kunnskap om dagliglivet i barnehagen for de minste barna. Intensjonen er at prosjektet skal søke å skape et nyansert bilde av mangfoldige dagligliv i ulike barnehager med barn, foreldre og personale med ulike kulturelle og erfaringsmessige referanserammer. Det vil bli lagt vekt på at studien skal ha et eksplisitt barneperspektiv og metodeeksplorerende tilnærming til små barns perspektiv vil være et viktig siktemål. Vi vil også søke å få innblikk i pedagogenes refleksjoner rundt og begrunnelser for det arbeidet de utfører knyttet til dagliglivet.

Vi har følgende hovedproblemstillinger: Hva karakteriserer dagliglivet for små barn i barnehagen? Hvordan organiseres hverdagen? Hvordan praktiseres, organiseres og legitimeres omsorg? Hvordan fungerer dagliglivet for enkeltbarn? Hva karakteriserer relasjonene mellom barna og mellom barn og voksne.

Metodisk tilnærming

Gjennom en mikroetnografisk tilnærming ønsker vi underveis i studien å identifisere sentrale temaer som vi ønsker å utdype gjennom dypdykk i noen barnehager. Dette vil være studier relatert til hverdagssituasjoner som påkledning, måltid, lek osv.

Studien vil relateres til annen pågående norsk og internasjonal barnehageforskning og ha en bred teoretisk forankring hvor blant annet historiske og nyere perspektiver på barn, barndom, barns rettigheter, omsorg og oppdragelse vil være sentrale aspekter. Siden dette i hovedsak er en mikroetnografisk studie vil problemfokus nyanseres og kompletteres underveis.

Delprosjekter

Det er ett ph.d-prosjekt tilknyttet prosjektet. Tittelen er "Voksnes funksjon i forhold til jevnaldningsrelasjoner mellom 2-åringer i barnehager". I tillegg er en rekke masterstudenter tilknyttet prosjektet.

Å bygge en forskningsmiljø

Med prosjektet som utgangspunkt ønsker vi med hjelp av såkornmidler å bygge en plattform for barneforskning innen HiO, men også søke partnere innen Universitet i Oslo. Vi vil også knytte internasjonale kontakter, for eksempel med Sylvi Rayna i Paris, Ingrid Pramling Samuelsson i Göteborg og andre europeiske forskere. Vi vil prøve å organisere en seminarserie kring barn- og barnehageforskning fra høsten 2007. Et viktig metodologisk spørsmål er å diskutere hvordan det er mulig å studere små barn.

Ett annet tema er førskolelærernes rolle i barnehagen som helhet. Hvilken vei går utviklingen for barnehagen i relasjon til skolen? Vil det finnes førskolelærere i fremtiden? Her finnes flere muligheter til å knytte an til profesjonsforskning.

Navn på prosjektleder: Professor Jan-Erik Johansson

Kontaktperson ved HiO: Professor Jan-Erik Johansson

Samarbeidspartnere: Førsteamanuensis Agnes Andenæes og forsker Lars Gulbrandsen, NOVA

Tematikk og relevans for KLOK: Å studere små barns dagligliv i barnehagen

Nivå: 3,5

Målsetting for KLOK: Prosjektet fungerer som viktig kunnskapsbase i barne- og oppvekstforskningen under KLOK, jf prosjekt 11, og vil kunne støttes med såkornmidler i videre utdypinger, seminarer og bygging av faglig nettverk.

13. Skoler og oppvekstvilkår i storby. Doktorgradsprosjekt i KLOK (LU)

Ved avdeling for lærerutdanning er profesjonsrettet og praksinær FoU-innsats en vesentlig side ved utviklingen av aktuelle og solide utdanningstilbud. Innen temaområdet skole og oppvekst i storby rettes fokus mot behovet for analyser av skolens oppgaver og plass i barn og unges liv. Mange steder, for eksempel i Oslo, har en sammensatt befolkning. Barn og unge lever i spenningsfeltet mellom de ulike språklige, religiøse og kulturelle orienteringer som de møter i familie, i offentlige rom og blant jevnaldrende. Det er stort behov for analyser av hvordan skoler møter slike sosiale, kulturelle og generasjonsmessige endringer.

Fungerer skoler, fag og undervisning først og fremst som lukkede oppgavefelt med relativt stabilt innhold og normer, eller står skolers oppgaver og kulturelle profil i samspill med omgivelser i endring? Hvordan samarbeider skoler med hjem og nabolag? Hvordan tar skoler i bruk storbyen som ressurs i undervisning og læringsarbeid? Er skoler steder der jevnaldrende slipper til og kan utfolde seg på ulike områder? Hva betyr slike forhold for skolers løsninger av et sammensatt samfunnsoppdrag, for barn og unges læring og sosialisering, og for brobygging mellom hjem og skole og mellom ulike kulturer innen lokale oppvekstmiljøer og innen storbyen?

Prosjektleder: Doktorgradsstipendiat Heidi Biseth

14. Barns estetiske uttrykk. Doktorgradsprosjekt i KLOK (LU)

Kandidatens doktorgradsprosjekt skal knyttes til barns estetiske kultur i storbyen. Med nærmest full barnehagedekning står barnehagen med et samfunnsansvar som skal ta vare på hele mennesket i et livslangt læringsforløp. Barnehagen har således en helt sentral rolle i barns liv. Doktorgradsprosjektet skal undersøke problemstillinger knyttet til hva som kjennetegner barns estetiske praksis, hvordan barnehagen møter barns estetiske uttrykk og hvordan barnehagen, gjennom sin praksis, tar vare på barns egne estetiske utfoldelse og utvikling. Det kan også være av interesse å studere hvordan, og hva, barn lærer gjennom estetisk virksomhet. Spørsmål knyttet til barnehagens rolle i et flerkulturelt samfunn, og hvordan dette tas opp i barnehagens estetiske praksis, kan også stå sentralt.

Prosjektleder: Doktorgradsstipendiat Simen Mæhlum

15. Gettoisering i storby. Doktorgradsprosjekt ved KLOK (SEFIA)

I dette prosjektet ønsker vi å problematisere begrepet getto slik det brukes i en norsk sammenheng, med utgangspunkt i Oslo. Hva legger vi i begreper som "mangfold" og "getto", og hvordan brukes dette overfor ulike etniske grupper, inkludert de etnisk norske? Hvordan opplever de som samler seg i byområder som kalles gettoer å bo her? Er dette en samling ut fra valg, eller tvang? Kan slike områder studeres i lys av sosiokulturelle kvaliteter og kjennetegn alene, eller må vi inn med andre forklaringer på særegne flytte- og bosettingsmønstre i Oslo, som sosioøkonomiske forhold, helse- og velferdsperspektiver, og kanskje ulike steds-kvaliteter (urbant, ruralt)? Andre spørsmål som kan stilles handler også om hvordan ulike offentlige institusjoner tilpasser seg slike nye norske kontekster: Utvikles det særegne samværsformer, møteplass- og dannelsesarenaer, nye typer relasjoner mellom tjenesteytere og befolkning? osv. En sammenligning med andre nordiske byer kan også være interessant.

En studie rundt dette tema kan ha mange ulike innfallsvinkler, teoretiske og metodiske. Vi ønsker ikke å legge bestemte føringer på analysen, men vil forholde oss til de ideer og perspektiver som kan ligge i søknader fra ulike fagområder, som sosialantropologi, samfunnsgeografi, sosiologi, etnologi, samt ulike profesjonsfag.

Prosjektleder: Doktorgradsstipendiat Bengt Andersen

To prosjektideer fra SEFIA

Innspill: Førstelektor Tone Horntvedt, Sefia

16. Hvilket samfunn utdanner HiO til?

Problembeskrivelse:

Profesjonsutdanninger har på godt og vondt en historie hvor mye energi og makt, eller hegemoniske definisjoner, har blitt brukt til å trekke grenser mot andre profesjoner. Man forsterker og utdyper trekk ved egen profesjon innad og øker kvaliteten både på egen fagforståelse og fagutøvelse. De siste ti årene har det skjedd en markant økning av teoretiske vitenskapelige begrunnelser for fagets sannheter. Disse var ofte tidligere begrunnet ut fra erfaring. Profesjonene har gjennom dette arbeidet fått en helt annen legitimitet fra tidligere, fra å være yrkesopplæring til høgskolestudier. Kanskje har nettopp denne prosessen med å stryke eget fag og fagutøvelse gått noe på bekostning av hvilken type samfunn man utdanner studenter til? Fag og fagutøvelser er og skal være sentrale verdier i en grunnutdanning, men det blir problematisk når mange av innbyggerne i samfunnet ikke passer inn verken som medlemmer av profesjonene eller som brukere av denne. Vi har mye forskning som viser akkurat dette. Det er liten plass til mangfold i profesjonenes praksisfelt. Man er ikke utdannet til å håndtere kompleksitet. Kompleksiteten blir for spesialistene - de spesielt interesserte. Brukerne som representerer det som er annerledes blir truende, ignorert eller diagnostisert med kjente merkelapper, eller som kulturelle avvikere.

17. Studenter i Nord og Sør.

Problembeskrivelse:

Kunnskap dreier seg som Foucault påpeker om makt, og da særlig makt knyttet til diskursive sannheter, typer av definisjonsmakt. HiO har satt opp som mål at 15% av studentene skal i løpet av studietiden ha studieopphold utenfor Norge. Mange av disse tar derfor deler av sin utdanning ved andre europeiske, australske eller amerikanske høyskoler eller universiteter. Men noen reiser til land i Sør, enten i form av praksisperioder eller knyttet til oppgaver/rapporter. Erfaring med studenter som har reist ut til Sør viser at internasjonalisering er et felt man burde se nærmere på. Har HiO egentlig en gjennomtenkt målsetning med dette kravet, eller er det noe man gjør fordi det er en del av forventningene til høyere utdanning? Skal HiO kun sende studenter til andre høyskoler og universiteter i Europa, Australia, Amerika og lignende områder og droppe å sende studenter til Sør? I forbindelse med en oppgave spurte vi fra SEFIA flere som arbeidet ved HiO med å sende studenter til Sør, hvorfor de gjorde dette. Hva var målsetningen? Svarene vi fikk ga oss en opplevelse av at dette bør diskuteres grundigere. Skal man fortsette å sende studenter til Sør bør man ved HiO forholde seg noen problemstillinger og få et noe mer avklart forhold til disse: - Hvilket syn har man på fagkunnskap som formidles til studentene i Sør, er kunnskapen betraktet som likeverdig eller sett på som noe mindre akademisk/vitenskapelig- noe eksotisk og annerledes? Slik at studentene er forventet å skrive oppgaver om det som er annerledes om ikke faglige opplevelser og observasjoner (ofte minifeltarbeid) og ikke oppgaver som er spesifikt faglig rettet.

- Hvilket syn har man på fagutøvelsen? Blir man betraktet eller betrakter man seg selv som ekspert fordi man kommer fra Nord og hva innebærer dette? Som en følge av dette vil det også være av interesse å se nærmere på hvordan man betrakter studenter som kommer til HiO fra Sør. Er deres tidligere kunnskap betraktet som likeverdig med den HiO besitter?

Målsetting for KLOK: Disse ideer bør følges opp med systematiske studier innenfor rammene av KLOK.

Vedlegg 3. Internasjonalt samarbeid

HiO har satt seg som mål å etablere seg som FoU-institusjon og styrke sitt internasjonale FoU-samarbeid (FoU-strategien 2001-2005 s. 7 og 9). I handlingsplanen for internasjonalisering sies det at Forskningsmiljøene i HiO bør satse på deltakelse i nordiske og europeiske forskningsprogram. (Handlingsplan for internasjonalisering 2005-2007, s.1) Samtidig blir finansieringskildene til forskning mer internasjonale eller knyttes opp mot internasjonale målsettinger. En rekke av NFR sine nasjonale programmer krever at søkerne samarbeider internasjonalt for å kunne få gjennomslag for sin søknad.

Bilateralt samarbeid

Bilateralt samarbeid gir miljøene muligheten til å bygge seg opp nettverk over tid. Man kan komme langt med små midler og har mulighet for å få støtte gjennom ordningene som finnes i Norges forskningsråd (NFR). NFR prioriterer bilateralt forskningssamarbeid med USA, Canada, Japan, Kina og Russland. Nasjonale forskningsprioriteringer legger også føringer på hva slags internasjonalt samarbeid som gis prioritet. Det er for tiden usikkert hvordan BILAT-ordningen skal videreføres i NFR og KLOK må avvente videre hva slags former for støtte til bilateralt samarbeid NFR vil støtte framover. I tillegg BILAT-ordningen kommer NFR sine ordninger for samarbeid med Frankrike og Tyskland, Aurora og DAADppp-programmet. KLOK skal ikke bare oppmuntre samarbeid med landene som NFR prioriterer, men støttemulighetene fra NFR til bilateralt samarbeid er begrensede. HiO samarbeider internasjonalt med en rekke land, nedenfor er to eksempler:

Kina

HiO har inngått avtaler med femten universiteter i Kina og har et meget godt utgangspunkt for videreutvikle pågående samarbeid om student og lærerutveksling til felles forskningsprosjekter. Det finnes også eksempler på slikt samarbeid i dag. Avdeling for journalistikk, bibliotek og informasjonsvitenskap ved Robert Vaagan har for eksempel fått såkornmidler til et prosjekt for forskningssamarbeid med Communication University of China. Prosjektet har også fått BILAT-midler fra NFR til prosjektet. En post doc fra Kina har fått norsk statsstipend (ordningen administreres av NFR) til et ti måneders opphold ved HiO. JBI tar også sikte på å søke midler til Asia-Link, et program fra EU-kommisjonen som støtter samarbeid mellom EU og Kina høsten 2007. Andre miljøer ved HiO er også involvert i søknader til Asia-Link. Her ser vi at samarbeid som starter med utveksling kan føre til større bilateralt og multilateralt samarbeid. Samarbeid med støtte fra Asia-Link vil kanskje etter hvert kunne føre til søknader til selve rammeprogrammet.

Frankrike

KLOK har vedtatt å støtte Senter for fransk-norsk forskningssamarbeid i Paris med kroner 15 000 pr år. Dette senteret er en strategisk post i forhold til Europa, både mht nettverk, faglige møter og bilaterale samarbeidsavtaler, for KLOK særlig i forhold til forskere som arbeider med relevante drabantstudier (eks. oppvekst i flerkulturelle bysamfunn, både pedagogiske og sosiokulturelle problemstillinger). Kontakt er allerede på gang med senteret, og med ulike forskere, og programleder reiser ned i slutten av oktober 2006, sammen med professor Joron Pihl ("Multiplicity") for å snakke med aktuelle samarbeidspartnere. Her kan også være et møtested for storbystipendiatene og et mulig nettverk. Fra senteret meldes at slikt bilateralt samarbeid er særlig interessant også fordi Norge har noen pedagogiske modeller Frankrike kanskje kan være interessert i, jf konfliktene i Paris' drabantbyer i fjor

(Forskerforum, august 2006). Her oppmuntres vi til å tro vi har noe å bringe med oss ut, ikke bare det motsatte.

Globalt samarbeid

Forskningsmeldingen legger vekt på at Norge skal være en global samarbeidspartner innen FoU. Det er en utfordring for HiO å tilegne seg verdifull kunnskap og kompetanse som nå bygges opp i land som India, Sør-Afrika og Kina. Samtidig bør HiO bidra med forskning på globale problemstillinger og forskning som kan løse utfordringer i utviklingsland. HiO har lange tradisjoner for globalt internasjonalt samarbeid. For fagmiljøene ved HiO finnes det flere muligheter for ekstern finansiering i ordninger hos for eksempel NUFU. HiO har allerede en rekke stipendiater fra utviklingsland gjennom kvoteprogrammet. EU sitt syvende rammeprogram kommer til å videreføre samarbeid med tredje land gjennom INCO-ordningen, men programmet er ikke ferdigforhandlet ennå. NFR har også noen ordninger, blant annet statsstipend med Kina, Egypt og India og program for forskningssamarbeid med Sør-Afrika.

Nordisk samarbeid

Nordisk ministerråd (NMR) har etablert to bevilgende organer som er spesielt relevante for forskning: NordForsk og NICE skal bidra til å utvikle Norden til en ledende region for forskning og innovasjon på områder der nordisk samarbeid gir merverdi, økt tyngde og økt internasjonal konkurranseevne. Her bygger også satsningsområdene på vedtatte nasjonale strategier. Nordisk samarbeid er også et godt utgangspunkt for større nettverkssamarbeid innenfor for eksempel EU.

EU sitt 7. rammeprogram

Det er en forutsetning for deltakelse i rammeprogrammet at HiO er attraktiv som partner både i Norge og Europa. Deltakelse krever synliggjøring og profilering av HiO-forskning på norske og engelske nettsider, noe KLOK også bør bidra til.

KLOK bør identifisere hvilke programmer og områder innenfor NFR og 7. rammeprogram som er aktuelle og ha rom i programplanen for å støtte opp om forskermiljøer ved HiO som kan søke på kommende satsninger i NFR eller EU sitt rammeprogram. NFR satser på å nå nasjonale mål for forskning gjennom EU-deltakelse. De følger opp EU-satsningene med tilsvarende nasjonale programmer. Et eksempel er SAMRISK som speiler mye av det som skjer i Security-delen av Cooperation. Derfor er det viktig å følge med begge steder dersom man skal søke ekstern finansiering. Innenfor Cooperation er særprogrammet Social Sciences and the Humanities mest aktuelt for KLOK, kanskje også særprogrammet Security. People-delen som gjelder mobilitet av enkeltforskere og nettverk for forskeropplæring bør også være aktuell. Man bør også undersøke om Regions og Knowledge innenfor Capacities kan være et aktuelt satsningsområde. Det europeiske forskningsrådet vil også støtte forskning innenfor KLOK sine faglige områder.

HiO må være en attraktiv partner nasjonalt og internasjonalt hvis vi skal kunne delta i rammeprogrammet. Enhver satsning på EUs rammeprogram må være langsiktig. Det tar tid å bygge nødvendig nettverk og finne gode prosjektpartnere. KLOK må vurdere om man i første omgang bør satse på deltakelse i prosjekter som partner eller om man skal satse på å lede prosjekter som koordinator. Det kan være fornuftig å bygge nettverk, i første omgang på nasjonalt, bilateralt og nordisk nivå. Å samarbeide med norske universiteter og høyskoler som har lengre erfaring med EU-deltakelse og søknader enn HiO kan være en fordel. Norske miljøer innen samfunnsvitenskap deltok i 45% av alle prosjektene i særprogrammet Citizens, men det var stort sett universitetene som deltok.

HiO sin styrke ligger i profesjonsnær forskning og forskning som er sektorovergripende. KLOK kan bidra til å profilere HiO som forskningsinstitusjon og som attraktiv partner i EU-prosjekter. Tverrfarlig forskning, som KLOK støtter, har høy prioritet i rammeprogrammet. Tverrfaglige forskergrupper kan bygge på hverandres kontakter og får tilgang til utvidede internasjonale nettverk. I tillegg er tverrfaglig forskning prioritert i rammeprogrammet. Spesielt når det gjelder EU-samarbeid er viktig å få fram for potensielle partnere hva HiO kan bidra med i et konkret prosjekt.

De første arbeidsprogrammene og utlysningene under EU sitt syvende rammeprogram ble utlyst 22 desember 2006. KLOK bør vurdere løpende i hvilken grad de enkelte utlysningene passer inn i KLOK. Man bør samtidig holde et øye med parallelle nasjonale satsninger i NFR.

Egenfinansiering

Det er ikke mulig å fullfinansiere internasjonale prosjekter med støtte fra EU sitt rammeprogram eller NFR, det forutsettes alltid at miljøene er villige til å satse på prosjekter med egne midler. Deltakelse i eksterne prosjekter krever avklaring på avdelingsnivå når det gjelder avgivelse av FoU-tid. Kanskje må avdelingene også sette av egne midler i tillegg til såkornmidler.

HiO har nå fått styrket sin stab slik at aktuelle forskningsmiljøer kan få administrativ hjelp i søknadsprosessen, men administrativt personale på avdelingsnivå må også regne med oppfølging ved større prosjekter, ikke minst på økonomi og prosjektoppfølgingssiden. Det er anledning til å søke posisjoneringsstøtte og prosjektetableringsstøtte hos forskningsrådet i forbindelse med søknader til EU sitt rammeprogram.

Vedlegg 4. Stillingsbetenkning professor II, KLOK

Vedtak fra KLOK-styret sitt møte 27 november 2006: ”Det opprettes en professor II-stilling knyttet til KLOK-programmet innenfor fagområdet forskning og praksis, samt prosjekt- og nettverksutvikling i KLOK”.

Storbysatsingen knyttet til programmene HOV, KLOK og TDM

Det foreslås opprettet en professor II-stilling knyttet til KLOK-programmet. Stillingen skal være en ressurs for stipendiatene som arbeider innenfor Storbyprogrammet, og andre interesserte fagtilsatte og stipendiater. Dette programmet har som mål å

- Utvikle storbyforskning som et sentralt, overgripende forskningsområde ved HiO, foreløpig for en fireårsperiode
- Utvikle de tre tverrgående programmene – TDM, HOV og KLOK – sin forskningskompetanse innenfor storbytematikk, og derved som HiOs viktigste instrumenter i en satsing på storbyforskning
- Etablere en felles faglig ramme og forankring for en større gruppe dr.stipendiater med ulik avdelingstilknytning og med ulik fagbakgrunn, men med storby som felles overbyggende tema.

Et slikt felles opplegg for en større gruppe stipendiater vil ha stor betydning for de ulike avdelingene, for HiO som helhet, og for stipendiatene selv. Det er et mål at opplegget, der professor II-stillinger knyttet til programmene inngår, vil gi bedre forutsetninger for at stipendiatene avslutter sine doktorgrader innenfor normert tid. Det vil være en stor fordel for avdelingene å kunne knytte stipendiatene til et opplegg som styrker gjennomføringskapasiteten for doktorgrader.

Stillingen som professor II i KLOKs storbysatsing skal ivareta fire ulike oppgaver:

- styrke refleksjonen om forskning knyttet til profesjonsutdanning og praksis
- bistå KLOKs stipendiater og forskere til å bygge internasjonale forskernettverk
- bistå i utvikling av prosjektsøknader for KLOK
- styrke forbindelsen mellom masterprogrammene og KLOK

Stillingen finansieres for tre år gjennom midler i KLOK-programmet.

Vedlegg 5. Organisasjonskart for HiO

